

FORSKARBOSTÄDER
Hotas av
nedläggning s 6–7

MARKNAD ELLER STAT
Demokratis
dilemma s 8–9

ORDNING I PRAKTIKEN
Hur ser ditt
skrivbord ut? s 16–17

GUJOURNALEN

NYHETER FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET

Rätten till ett bra liv

Stark forskning måste prioriteras

Rektor har ordet **ÄNTLIGEN HAR VI** universitetsledningen på plats och jag vill passa på att uttrycka min glädje över att få med Lennart Weibull som prorektor. Med sin erfarenhet och bakgrund kompletterar han mycket väl Margareta Wallin Peterson och mig. Dessutom har Lennart och jag tidigare haft ett gott samarbete. Det känns mycket bra.

Nu har vi också fått en ny regering och med den en ny utbildningsminister, Lars Leijonborg. Jag vågar nog påstå att de allra flesta vid våra universitet och högskolor ser fram emot förbättrade villkor både för utbildning och forskning. Alliansens valmanifest har nämligen skapat stora förväntningar. Glädjande var att utbildningsministern valde att presentera 2007 års budget vid vårt universitet, närmare bestämt på nya, fina Pedagoger mitt i staden. Det var många som trängdes för att höra om satsningarna på forskning och utbildning skulle motsvara förhoppningarna. Personligen tycker jag nog att tilldelningen var ett steg i rätt riktning.

POSITIVT ÄR ATT grundutbildningen uppmärksammas genom en allmän kvalitetsförstärkning på 0,8 procent, det vill säga nästan 10 miljoner kronor. Regeringen har också en reserv för ytterligare kvalitetsåtgärder. Vill det sig väl kan vi få ytterligare några miljoner därifrån. Andra tilldelningar som vi kan glädjas åt är att konservatorsutbildningen får en förstärkning på 6,5 miljoner kronor. Den nya regeringen har starkt fokus på skolan och på att lärarna ska ha kompetens och behörighet. Vi vet att vi kommer att få medel till att kompletteringsutbilda lärare, även om vi ännu inte vet hur mycket det blir.

Detta var ett litet axplock ur pro-

positionen, men visst är det roligt att få lägga fokus på kvalitet och inte kvantitet!

När nu höstterminen har börjat ser vi tyvärr ett minskat intresse för vissa av våra utbildningar. Detta är förstås inget som är unikt för oss. En liknande utveckling sker på alla universitet och högskolor. Men det är angeläget att försöka göra något åt saken. Varför finns inget intresse för dessa studier? Frågan leder till fler frågor. Är utbudet av utbildningar det rätta? Kan vi göra omfördelningar? Vad kan vi göra för att öka intresset hos gymnasieelever för högskoleutbildning? Vad kan vi göra för att alla sektorer i samhället ska inse värdet av akademisk kunskap? Hur kan vi hjälpa våra studenter att bättre förmedla sin kompetens till arbetsgivarna?

JAG VILL ATT VI OCKSÅ i framtiden ska vara Sveriges mest populära studentuniversitet. Tillsammans ska vi – lärare, studenter, administratörer – se till att ständigt förbättra kvaliteten i våra utbildningar. Forskningsanknuten utbildning är säkert en framgångsfaktor när det gäller kvalitetsutveckling. Men uttrycket får inte bli en innehållslös slogan som vi mekaniskt upprepar. Vi måste också definiera vad vi menar, något som vår strategiska plan framhåller. När detta är gjort kan vi med större tydlighet beskriva hur vi vill utveckla verksamheten.

För vårt universitets del gav budgetpropositionen en ökad nettotilldelning på cirka 20 miljoner kronor i fakultetsmedel. Det innebär att det nu finns totalt 40 miljoner kronor för fakulteternas strategiska satsningar och för att starta förverkligandet av vår strategiska plan. Ledningsrådet kommer under den närmaste tiden att arbeta fram hur vi

ska använda pengarna. Samverkan mellan universitetets olika delar och satsningar på framtidens forskare och lärare är två nyckelområden i detta arbete.

Den extra tilldelningen av fakultetsmedel ser jag som en ytterligare stimulans av det nya ledningsrådets arbete med att stärka forskningen vid vårt universitet. Utbildningsministern har utlovat mer fakultetsmedel även 2008 och 2009, som säkerligen kommer att fördelas genom någon form av kvalitetsvärdering. Vi måste därför prioritera den forskning som redan är stark och sådan som vi tror kan bli vår styrka framöver. Detta var utbildningsministerns mycket tydliga budskap vid Sveriges universitets och högskolors förbundsmöte nyligen. Samsynen rektorerna emellan är mycket stor om att det krävs en bättre balans mellan fakultetsmedel som vi själva styr över och externa medel. Vi inser att regeringen behöver ha någon form av fördelningsnyckel baserad på kvalitet, när pengarna ska delas ut. I universitetets strategiska plan står att vi ska "utveckla indikatorer på forskningskvalitet och modeller för omprioritering mellan forskningsområden". Kanske kan Göteborgs universitet bidra till att utveckla en sådan nyckel.

Pam Fredman
REKTOR

Vad händer med gästforskarbostäderna?

Redaktionen **VART SKA VÅRA** utländska gäster ta vägen om det inte längre finns ett fast utbud av gästforskarbostäder att erbjuda? Det vill säga om planen att säga upp våra lägenhetskontrakt fullföljs. Läggs förmedlingen ut externt eller byggs det upp en ny servicefunktion som fungerar minst lika bra som den nuvarande? Ja, frågorna är många. I detta nummer skriver vi om gästforskarbostäder som har varit ett omdebatterat ämne de senaste åren. I år slopades subventionerna, motsvarande 6,5 miljoner kronor, istället lades pengarna ut på fakulteterna. Men institutionerna som inte har sett att de har fått mer pengar, klagar högljutt på att det har blivit dyrt. Visst kostar det, men det är precis lika dyrt som tidigare. Fast skillnaden är att alla kostnader nu blir syn-

liga. Följden är att beläggningen har rasat, vilket i sig innebär ökade underskott. En omvänd subventionering, med andra ord. Samtidigt är det en juridisk gråzon om universitetet får ägna sig åt andrahandsuthyrning av bostäder eftersom det inte anses vara en av universitetets grundläggande uppgifter. Riksrevisionsverket är mycket kritiskt, men regeringen har ännu inte kommit med något svar. Det står emellertid klart att det knappast är tillåtet att med statliga medel subventionera förmedling av gästforskarbostäder. De flesta universitet i Sverige har hittat på andra organisatoriska former för denna verksamhet, men utan att det sker någon subventionering.

Sammanfattningsvis vill alla ha ett stort utbud av gästforskarbostäder, men få är beredda att betala vad

det egentligen kostar. Alltså har universitetet hamnat i ett mycket svårt dilemma. Utan subventionering blir det för dyrt för institutionerna. Kanske kan fakulteterna gå in med särskilt stöd. En ansökan har lämnats in till Samhällsvetenskapliga fakulteten.

Vem tar egentligen ansvar för att det har blivit så här? Det går inte att välja bort internationaliseringen eller sluta bjuda in utländska gäster.

I annat fall återstår bara alternativet att lägga ner verksamheten. Då får institutionerna lägga ner ännu mer tid att jaga bostäder på stan. Det kan knappast vara en vettig lösning.

Vi vill ha fler synpunkter. Skriv till GU Journalens fria ord (gu-journalen@gu.se) eller hör av dig till redaktionen.

Allan Eriksson & Eva Lundgren

GUJ

november

GU JOURNALEN ÄR EN PERSONAL- OCH NYHETSTIDNING
FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET

chefredaktör & ansvarig utgivare

Allan Eriksson/Tel: 773 1021
allan.eriksson@adm.gu.se

biträdande redaktör & stf ansvarig utgivare

Eva Lundgren/Tel: 773 1081
eva.lundgren@adm.gu.se

frilansreporter

Kajsa Asklöf/Tel: 773 5708
kajsa.asklof@adm.gu.se

repro

Mattias Jacobsson

fotograf

Göran Olofsson/Tel: 773 2929

layout/grafisk formgivning

Anders Eurén

medverkande skribenter

Viveca Bladh, Kerstin Norén, Per Nilsson, Hans Månson och Mathias Klang.

korrektur

Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

adress

GU Journalen, Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg. Fax 773 4354

e-post

gu-journalen@gu.se

internet

<http://www.gu-journalen.gu.se/>

tryck

Tryckeri Kompendiet AB, Göteborg.
Tidningen trycks på miljövänligt papper som uppfyller kraven för Svanen.

upplaga

6 400 ex

utgivning

6 nummer/år. Nästa GU Journalen utkommer i mitten av december.

manusstopp

5 december 2006

adressändring

Gör skriftlig anmälan till redaktionen.
För obeställt material ansvaras ej.
För ej signerat material ansvarar redaktionen.
Citera gärna, men ange källan.
ISSN 1402-9626

omslag

Gunnel Hensing, docent i socialmedicin
Foto: Hillevis Nagel

**GÖTEBORGS
UNIVERSITET**

Allt färre forskarstudier vid GU

innehåll

- 3 Negativ trend**
Färre antas till forskning
- 4 Rektor får mer makt**
Pam Fredman positiv till större frihet
- 5 Slutspurt för Bologna**
Alla kursplaner måste skrivas om och det är bråttom
- 6-7 Beläggningen har rasat**
Slopade subventioner fick institutionerna att rygga tillbaka
- 8-9 Demokratin kan hotas**
När marknaden tar över allt mer av den offentliga sektorn
- 10 Ny humanistbyggnad**
Humanistiska fakulteten planerar att samla institutioner
- 11 En mångsysslare i litteratur**
Gunnar D Hansson prisas igen
- 12-13 Hälsa och makt**
Gunnel Hensing söker orsakerna till ohälsa
- 14 Mer pengar till statsvetare**
Undersöker varför vissa samhällen fungerar och andra inte
- 15 Bokbinderiets konst**
Kulturskatter räddas till eftervärlden
- 16-17 Arbetsmetodik i praktiken**
Skrivbordet avslöjar ditt organisationssinne
- 18-19 Fria ord**
Barbara Czarniawska om språk och Bo Rothstein om misshushållning
- 21 Musik som livsinspiration**
Om Satoko Berger Fujimoto
- 22 Pressetikens fallgropar**
Gästprofessor vill se över medierna

På två år har antalet antagna till doktorsutbildningen vid Göteborgs universitet minskat med nästan en femtedel.

Den största nedgången står Handelshögskolan och Humanistiska fakulteten för.

Orsaken är främst en kärv ekonomi.

VÅREN 2004 antogs 193 personer till forskarutbildningen med målet doktorsexamen vid Göteborgs universitet. Två år senare, våren 2006, har den siffran sjunkit till 159 personer, alltså en minskning med 18 procent. Göteborgs universitet är dock inte ensam om att anta färre forskarstudier, en liknande trend finns vid flertalet andra lärosäten i landet.

Det viktigaste skälet till minskningen är att fakulteterna fått mindre pengar, menar Mats Edvardsson, kanslichef på Handelshögskolan,

– Vi får mindre resurser både från de direkta statsanslagen och från forskningsråden. En osäker finansiering gör att man kanske inte antar så många doktorander, som ju är ett åtagande som sträcker sig över fyra år.

ÅR 2005 ANTOG Handelshögskolan 23 personer till forskarutbildningen, att jämföra med 37 året dessförinnan.

Av dessa 23 var det bara 11 som valde den långa doktorsutbildningen på fyra år. Hela 12 personer antogs istället till den kortare licentiatutbildningen som bara är på två år.

– Arbetsmarknaden kräver inte doktorsexamen så ofta, och då är det kanske bra om våra studenter inte skaffar sig en utbildning som de sedan inte får användning för. Många satsar också på licentiaten av försiktighet. Man vill pröva sig fram och se om forskning verkligen är något att satsa på och bestämmer sig för att gå vidare med doktorsexamen först senare.

För att det ska vara lönsamt att ge en viss kurs krävs ett minsta antal kursdeltagare. Ämnet nationalekonomi behöver exempelvis ett tiotal forskarstudier på sina kurser, vilket innebär att man valt att bara ha antagning vartannat år för att kunna samla ihop ett tillräckligt antal studerande.

– Det gör också att det kan vara missvisande att jämföra mellan olika år, menar Mats Edvardsson. Nationalekonomi är ett stort ämne, de är de inte tar in forskarstudier syns ganska tydligt i statistiken.

Även på Humanistiska fakulteten har antagningen till forskarstudier gått ner, från 58 personer år 2004 till 43 år 2005. I år har man bara antagit 15 forskarstudier.

– Det beror i första hand på ekonomin, förklarar dekan Sally Boyd. Vi har fått ett underskott i fakultetsanslaget som vi tog itu med bland annat genom att anta färre forskarstudier förra året och i år. Men vi har även minskat forskning i tjänsten och fryst rekryteringen av forskarassistenter och biträdande lektorer. Men det beror också på att vi vet att arbetsmarknaden är kärv för våra doktorer.

EFTERSOM FAKULTETEN examinerar fler doktorander än man tar in, och eftersom man har forskarutbildning i så många ämnen, blir en del seminarier väldigt små.

– Det är inte bra för forskningsmiljöerna om man inte skapar nya seminarier över ämnesgränserna, med det är på gång. Vi märker också att fler blir antagna till forskarutbildning med olika typer av extern finansiering. Det är bra, så länge det finns full kostnadsteckning för dem.

För universitetets del är det viktigt att antagningen inte är så liten att rekryteringen av lärare inom vissa ämnen hotas. Men där är man inte än, menar både Mats Edvardsson och Sally Boyd.

– Kanske är det snarare så att vi har producerat för många doktorer inom vissa ämnen tidigare, menar Mats Edvardsson.

ENLIGT REKTOR kommer Göteborgs universitet att satsa 20 miljoner kronor på fler post dok-tjänster nästa år. Men det kommer inte att innebära att fler personer antas till forskarutbildningen vid Humanistiska fakulteten, åtminstone inte än, säger Sally Boyd.

– Först måste vi få ekonomin i balans, sedan kan vi titta på post dok-tjänsterna, liksom på rekryteringsanställningar och forskning i tjänsten.

Eva Lundgren

Sally Boyd

20 miljoner kronor mer till forskning

◆ **Forskningen vid GU** förstärks med mer än 20 miljoner nästa år. Det är det tydligaste resultatet av den nya regeringens budgetproposition.

Det beslutsförslag som förbereds till styrelsen den 7 december innebär att rektor får en något större pott att fördela för strategiska satsningar. I storleksordningen 50–60 miljoner kronor.

En större del av dessa pengar går sannolikt till en samlad satsning på nya post dok-tjänster och till gränsöverskridande forskningsprojekt. Därutöver finns det ett antal universitetsgemensamma satsningar som rektor fattar beslut om senare i höst. Det handlar bland annat om förstärkt internationalisering och en fortsättning av arbetet inom Rådet för identitets- och imagefrågor. Därtill drabbas GU av ett antal avgiftshöjningar för nationella och gemensamma ändamål, exempelvis NyA-systemet för antagning av studenter.

När det gäller grundutbildningen säger förvaltningschef P-O Rehnquist att den fördelning som styrelsen redan har gjort stämmer ganska väl med budgetpropositionens innehåll.

– Vårt problem inom grundutbildningen är inte bristen på utbildningsplatser, utan att kunna rekrytera och behålla studenterna och klara vårt uppdrag. Vi kan troligen räkna med att regeringen ger oss ett ytterligare kvalitets-tillskott på 7–8 miljoner kronor för 2007 och då riktat till hum-/sam-området.

Det blev inga nya utbildningsplatser till Göteborgs universitet. Istället blir det en uppräknig av anslaget för grundutbildning med 0,8 procent, vilket inte ens täcker kostnadsökningarna. För GU som helhet ser det ekonomiska läget positivt ut, menar ekonomidirektör Lars Nilsson, som dock pekar på att flera fakulteter riskerar att gå back på grund av vikande studentsiffror.

Klart för nya forskartjänster

◆ **Rektor Pam Fredman** har nu tillsammans med dekanerna kommit överens om att göra en särskild satsning på nya post dok-tjänster. Det handlar om en unik universitetsgemensam satsning på 20 miljoner kronor. Totalt kan det röra sig om 30–40 nya tjänster, men detaljerna kring utlysningen är ännu inte klara, meddelar rektor.

Stor satsning på naturturism

◆ **Handelshögskolan** har tillsammans med sex andra lärosäten beviljats medel för ett stort forskningsprogram om friluftsliv och naturturism. Under den första treårsperioden satsar Naturvårdsverket årligen 5,7 miljoner kronor.

Friluftsliv i förändring, som programmet ska heta, utgör ett nätverk där forskare från Mittuniversitetet, Karlstads, Göteborgs, Stockholms och Umeå universitet, Blekinge Tekniska Högskola samt Sveriges lantbruksuniversitet ingår. Ett femtontal forskare från de sju lärosätena deltar.

I Göteborg kommer forskarna att fokusera på att ta fram kunskap om samspelet mellan friluftsliv och bevarande av naturen.

– I Sverige finns goda möjligheter till aktivt friluftsliv i omväxlande miljö och med hög tillgänglighet. Men vem som verkligen ägnar sig åt friluftsliv, varför och vilka effekter detta medför – det vet vi inte tillräckligt om, säger Peter Fredman, forskningsledare för programmet.

Rektor positiv till ökat självstyre

Den politiska styrningen av högskolan bör minska, anser Pam Fredman.

Universitet och högskolor ska få bestämma mer över sin verksamhet. Tillsättningarna till universitetsstyrelserna ska helt skötas av lärosätena själva.

– Jag är mycket negativ till detaljreglering och politisering av högskolan så jag tycker att det nya förslaget är ett steg i rätt riktning, säger rektor Pam Fredman.

DEN NYA REMISSEN. Ett ökat inflytande för universitet och högskolor vid utseende av ledamöter i styrelser, har behandlats på kort tid och tiden för remissvaren var satt till den 15 november. Det är bråttom eftersom ändringarna i högskolelagen ska gälla från och med 1 mars 2007. Göteborgs universitets svar var inte klart vid GU Journalens pressläggning, men rektor Pam Fredman säger att hon är positiv till att den politiska styrningen av högskolan minskar.

– **ENLIGT DET NYA SYSTEMET** ska universitetet kunna föreslå ledamöter – det kan handla om speciella personer med särskilda erfarenheter eller kontaktnät som universitetet vill knyta till sig. Universitetet ska självt kunna bestämma vad man vill ha.

Remissen presenterades av utbildningsminister Lars Leijonborg på Sveriges universitets- och högskoleförbunds möte i Växjö i oktober. Enligt Pam Fredman var det många rektorer som reagerade likadant på förslaget.

En större förändring och återgång till tidigare ordning är att rektor även ska kunna vara ordförande i styrelsen. Även om den nya bestämmelsen är frivillig, tycker Pam Fredman inte att det är en bra idé att öppna för ett delat ansvar. Hon är nöjd med det nuvarande systemet med extern ordförande.

– Det är bättre att styrelsen har ett

enat ansvar. Styrelsen ska inte lägga sig i detaljer utan arbeta professionellt med strategisk utveckling, de stora linjerna. Att ha med externa ledamöter berikar arbetet och är en positiv erfarenhet. Det blir en bättre samverkan med det omgivande samhället.

REMISSEN KAN BESKRIVAS som en ideologisk kursändring, från politisk styrning till ökad frihet. I motiveringen står det att regeringen vill skapa "förutsättningar för att utveckla och behålla starka akademiska lärosäten med stor integritet". Bland annat påpekas att alltför stor detaljplanering av forskningsprojekt och utbildningsbehov kan hota den akademiska självständigheten och friheten. Det framgår att regeringen på olika sätt tänker arbeta för att den politiska styrningen av högskolan minskar.

– Det är en mycket positiv signal, påpekar Pam Fredman.

I remissen beskrivs förändringar vad gäller nomineringen till universitetsstyrelsen. Även denna fråga diskuterades i Växjö och den gemensamma uppfattningen, som Pam Fredman delar, är att det är alltför detaljerat.

– **DET VERKAR SOM ATT** statsmakterna vill detaljreglera nomineringsprocessen, hur det ska gå till när vi utser ledamöter – trots att man säger sig vilja ge universitetet större frihet. Låt oss istället bestämma själva hur vi ska utse styrelsen. Självklart måste vi kunna redogöra för och ta ansvar för hur detta gått till, men det är en annan sak.

De föreslagna förändringarna påverkar tiden för den sittande universitetsstyrelsen, vars mandatperiod går ut vid årsskiftet.

– Sannolikt kommer ett förslag om att förlänga den gamla styrelsens mandatperiod med ett halvår, allt annat verkar konstigt. Men det är en fråga som regeringen måste besluta om, säger Pam Fredman.

Allan Eriksson

fakta

Nomineringsprocessen

Samtidigt som regeringen vill stärka universitetens inflytande regleras närmare rektors ansvar för nomineringsprocessen. I förslaget framgår att rektor ska initiera en nomineringsordning, "som inkluderar ett samråd inom lärosätet". Rektor får avgöra formerna för ett lämpligt samråd, men det anses självklart att lärare, övriga anställda och studenter deltar i samrådet. Dessutom ska det ske i samråd med "viktiga intressenter utanför lärosätet", men exakt vad som menas är oklart.

Bologna kräver tydligare koppling till arbetslivet

Just nu arbetar man för högtryck ute på landets alla universitet och högskolor. Den 1 juli nästa år ska Bolognaprocessen vara genomförd, vilket bland annat innebär ett förändrat poängsystem och att en helt ny utbildningsnivå införs.

Men mest akut är det att få alla texter klara till den kurskatalog som kommer ut i mars.

BOLOGNAPROCESSEN är en del av en mer omfattande högskolereform som ska göra den högre utbildningen i Sverige mer internationellt gångbar och konkurrenskraftig.

Bland annat införs ett nytt begrepp, anställningsbarhet, som innebär att alla utbildningar ska få en tydligare koppling till arbetslivets krav.

– Universiteten måste bli mer lyhörda för vad arbetsgivarna vill ha för utbildningar. Det är en uppgift som är viktig, men som delvis står i konflikt med vad ett universitet också ska stå upp för, nämligen bildning och fri forskning. Vi utbildar och forskar ju inte bara för den omedelbara samhällsnyttan, berättar Lars Gunnarsson, professor vid institutionen för pedagogik och didaktik. Den 1 november efterträdde han Kerstin Norén som ordförande för den grupp som har ansvar för Bolognaprocessen vid Göteborgs universitet.

Bland annat innebär reformen att en ny utbildningsnivå införs. Förutom grund- och forskarnivå kommer den svenska högskolan från och med nästa år också att ha en mellannivå, den så kallade avancerade nivån.

– Grundnivån ska omfatta tre års studier och avslutas med kandidatexamen.

Men till skillnad från idag kommer kandidatexamen inte att ge behörighet till forskarutbildning. Den som vill studera vidare får istället välja mellan en magisterutbildning på ett år eller en masterutbildning på två år. Forskarutbildningen kommer, liksom idag, att vara på fyra år. Det är dock meningen att den som gått den tvååriga masterutbildningen ska kunna tillgodoräkna sig de kurser som är relevanta för forskarutbildningen och därför få samma studietid som den som läst den ettåriga varianten.

Förändringarna har inneburit en mängd extra arbete för lärare och administratörer vid alla universitet och högskolor.

– **ALLA KURSPLANER** måste skrivas om så att lärandemål och förväntade studieresultat finns preciserade. Nya kurser måste skapas för den avancerade nivån men några extra resurser har inte utlovats från statsmakterna. Istället gäller det för institutioner och fakulteter att omfördela existerande grundutbildningsmedel.

I och med att de mindre högskolorna inte har forskarutbildning kommer de inte, utom i undantagsfall, att få ge den tvååriga masterutbildningen.

– Det innebär att vi kommer att behöva samarbeta mer med de mindre högskolorna eftersom flera av deras studenter säkert kommer att söka sig hit efter att ha kvitterat ut en ettårig magisterexamen. Det kommer att bli viktigt att utforma behörighets- och tillträdesregler så att inte vissa studentgrupper missgynnas vid antagningen till det andra masteråret.

Den extra nivån innebär också att studietiden för forskarstuderande kan komma att förlängas, eller att studenterna själva måste finansiera sitt första forskarutbildningsår genom studielån.

– **PÅ NÅGOT SÄTT KAN** kanske de forskarstuderande kompenseras för det här, menar Lars Gunnarsson. Man kan tänka sig att de exempelvis slipper betala tillbaka ett år av studieskulden. Men här finns inga centrala beslut ännu.

Något som gör det lite förvirrande att tala om Bolognaprocessen är att poängsystemet kommer att förändras. Idag motsvaras en termins studier av 20 poäng. I det nya systemet kommer en termins studier att motsvaras av 30 högskolepoäng.

– Det är inte så svårt egentligen, men om man inte är noga med vad man säger kan det här förstas orsaka missförstånd, menar Lars Gunnarsson. Studievägledarna kommer att få en mycket betydelsefull roll när det gäller att förklara och leda studenterna rätt.

NÅGRA FÖRÄNDRINGAR AV betygssystemet är däremot inte aktuella just nu. Arbetsgruppen kring lärandemål och betyg har just avslutat sin rapport och föreslår att GU tills vidare behåller nuvarande betygssystem och betygsskala med VG/G/U som huvudalternativ.

Enligt den nya högskoleförordningen måste samtliga kurser i en utbildning nivåbestämmas. Varje kurs på grund- och avancerad nivå ska också ange mål för vad studenterna ska kunna.

Redan den 20 november måste åtminstone det allra mesta av det arbetet

vara klart eftersom det är då alla texter till vårens kurskatalog ska lämnas in.

– Det handlar om att vi ska bli tydligare med vad vi gör, förklarar Lars Gunnarsson. I en examen ska det exempelvis klart framgå vad studenten lärt sig och vilka färdigheter och förhållningsätt han eller hon fått.

MENINGEN MED ALLA förändringar är att öka internationaliseringen, både inom och utanför universitetet. Idag förlägger exempelvis bara några få procent av universitetets studenter någon del av sin utbildning utomlands. Ökad studentrörlighet inom Europa är ett viktigt Bolognamål, som i sin tur förväntas leda till ökad rörlighet inom den europeiska arbetsmarknaden.

– Men det handlar inte om att likrikta alla lärosäten i hela Europa. Man kan likna projektet vid en symfoniorkester: det blir inte bra om alla spelar fiol, det måste finnas blåsinstrument och slagverk också. Först då kan vi göra något riktigt vackert tillsammans.

Eva Lundgren

fakta

Bolognaprocessen

Högskoleutbildningen delas in i tre nivåer: grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Alla examina måste anpassas till någon av nivåerna. Den avancerade nivån kan antingen vara ettårig och leda till magisterexamen eller tvåårig och leda till masterexamen. Ett nytt poängsystem införs där ett läsår motsvaras av 60 högskolepoäng.

Se också: <http://www3.gu.se/bologna>

Professor Thomas Nyström får Björkénka priset

♦ **Thomas Nyström**, professor i mikrobiologi vid Göteborgs universitet, får det Björkénka priset. Priset delas ut av Uppsala universitet.

Björkénka priset är ett av Uppsala universitets största vetenskapliga pris och delas ut till person "utan afseende på yrke eller samhällsställning såsom en belöning på framstående forskning eller sådan på vetenskaplig grund hvilande arbeten". I år delas priset lika mellan Karna Lidmar-Bergström, professor emerita vid Stockholms universitet, och Thomas Nyström.

Thomas Nyström forskar på åldrandeprocesser i olika modellsystem, som till exempel jäst, och hans forskning har fått stort internationellt genomslag.

Thomas Nyström

Wahlgrenska priset till Ulla Carlsson

♦ **Ulla Carlsson** får Wahlgrenska priset för sitt arbete med Nordicom, Nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning. Ur motiveringen: "Som redaktör för tidskriften Nordicom-information och den engelskspråkiga Nordicom Review samt för den förlagsverksamhet som Nordicom bedriver, inte minst internationellt, framstår Ulla Carlsson som en enastående stark profil i den svenska och nordiska forskningsvärlden. Hon leder också arbetet inom Unescos Clearinghouse on Children, Media and Violence."

Wahlgrenska priset inrättades 1991 av Wahlgrenska stiftelsen i Malmö för att uppmärksamma framstående insatser inom medieforskningen. Stiftelsen har namn efter familjen Wahlgren som länge ledde Sydsvenska Dagbladet.

Ulla Carlsson

Skanstorget
4 lägenheter (2 ettor och 2 tvåor)

Guldhedstorget
3 lägenheter (1 etta och 2 tvåor)

Helenebergsgatan
14 tvåor

Drottninggatan
Gästväningen på Drottninggatan, Royal Society, är en gåva till universitetet från Kungliga Vetenskaps- och Vitterhetssamhället i Göteborg. En lägenhet på tre rum och kök.

GÄSTFORSKARBOSTÄDER

Alla vill ha det – men få är beredda

Tveksamt om det är lagligt, men det är absolut nödvändigt.

GU har en av Sveriges mest utbyggda bostadsbanker för gästforskare, men få är beredda att betala vad det kostar. Sedan subventionerna tagits bort har kostnaderna för lägenheterna skjutit i höjden och nu finns planer på att lägga ut förmedlingen externt. Men flera är kritiska.

SEDAN SUBVENTIONERNA försvunnit ser det ut som att priserna ökat med 50 procent, men i själva verket kostar det lika mycket som tidigare. Men det reser managet spelar ingen roll. Beläggningsen har rasat med 40–50 procent. Enligt ett ännu inte officiellt förslag kommer verksamheten att läggas ner, i takt med att hyresavtalen löper ut.

– Vi har inget alternativ. Det är en otillåten verksamhet som kostar ganska mycket pengar. Om man inte vill ha en gemensam finansiering går verksamheten inte runt ekonomiskt. Med den beläggningsen vi har idag kommer vi att gå back med 3–4 miljoner kronor, vilket är en slags subventionering fast omvägen, säger Lars-Göran Sandgren, chef på konferens- och serviceavdelningen.

Inte bara beläggningsen har minskat kraftigt, utan även tiden de boende stannar. Många hyr kortare tid, några veckor, samtidigt som de letar efter annan bostad på stan.

Det finns formella invändningar mot att förmedla gästforskarbostäder på det

sätt som görs idag. Riksrevisionsverket har tidigare riktat kritiska synpunkter mot att GU använder statliga medel för att finansiera uthyrning av lägenheter för gästforskare. Dessutom har verket antytt att förmedling av bostäder inte är förenligt med universitetets kärnverksamhet. Men egentligen är bostäder för utbytesstudenter eller gästforskare inte reglerad i någon lag eller bestämmelse. Det menar akademidirektör Claes-Olof Olsson, som i en omfattande utredning om konferens- och serviceavdelningen (2005) har granskat gästforskarbostäderna.

– **MEDELL SANNOLIKHET** är det olagligt, men vi äger inte frågan. Det är alldeles uppenbart att det finns ett stort behov. Man kan mycket väl argumentera för att tillhandahållandet av gästforskarbostäder ska vara en del av universitetets ansvarsområde. Men den juridiska verkligheten ser annorlunda ut, säger Claes-Olof Olsson.

Flera universitet har därför vänt sig till regeringen för att få tillstånd att bedriva verksamheten, men hittills har det inte kommit något svar. Enligt departementssekreterare Johan Stålhammar, som handlägger frågan, är rättsläget mycket oklart. Det är därför regeringens handläggning av ärendet drar ut på tiden. Hans slutsats är dock att det är tveksamt om det är lagligt. Universitetet har inte rätt att äga, förhyra och förmedla bostäder utan ska ägna sig åt sin

kärnverksamhet. Det gäller i synnerhet gästforskarbostäder. Däremot kan man behöva skapa ett regelsystem för uthyrning av bostäder till utbytesstudenter på grund av internationella överenskommelser.

Inga klara besked, alltså. Tills vidare fortsätter flera universitet att satsa på gästforskarbostäder men utan att det sker någon subventionering av verksamheten.

GÖTEBORGS UNIVERSITET har haft en beläggningsen på närmare 90 procent under åren 2004 och 2005, men nu står många bostäder tomma och kostar pengar. Den enda anledningen är de kraftigt höjda boendeavgifterna, menar Lars-Göran Sandgren. Avgiften för en etta chockhöjdes i år från 3 900 kronor till 6 000 kronor och för en tvårumslägenhet från 6 000–7 000 kronor till 10 000 kronor. I den så kallade boendeavgiften ingår viss service och administration.

Men sanningen är att det alltid har varit lika dyrt. Skillnaden är att alla kostnader nu blir synliga. Den allmänna subventioneringen på cirka 6,5 miljoner kronor har istället lagts ut på fakulteterna. Men institutionerna, som inte ser att de har fått mer pengar, klagar nu högljutt på att det har blivit alltför dyrt.

– Våra tjänster är inte för dyra, förtydligar Lars-Göran Sandgren. Att ha en bra, professionell service med ett stort utbud av centralt belägna lägenheter kostar pengar. Men om universitetet inte

kan betala för den tjänsten då måste vi hitta andra lösningar.

Hur ser då denna lösning ut? Planen är att avveckla verksamheten successivt i takt med att avtalen löper ut. Redan nästa år kan två avtal om 40 bostäder sägas upp, då återstår 48 bostäder. I slutet av 2009 kan de sista kontrakten avslutas, med undantag av 30 enkelrum på Vegagatan, där avtalet med Wallenstam löper ut 2013. Men Lars-Göran Sandgren är dock optimistisk om att GU kan säga upp kontraktet i förtid.

Samtidigt planerar man att bygga upp en servicefunktion på avdelningen som ska hjälpa institutionerna att förmedla bostäder. Det pågår även diskussioner om att köpa tjänster av Västsvenska Industri och Handelskammaren, som idag erbjuder en liknande service åt utländsk arbetskraft.

– **DERAS PROGRAM** skulle kunna anpassas för gästforskare. Samtidigt skapar vi något nytt som kan bli billigare för institutioner och gästforskare, säger Lars-Göran Sandgren.

Även Västsvenska Industri- och Handelskammaren bekräftar att de är intresserade av att ta över bostadsförmedlingen och delar av servicen, men eftersom de finansierar sin verksamhet på serviceavgifter återstår flera viktiga frågor att reda ut. De har ingen egen bostadsbank, utan letar efter bostäder på den öppna marknaden. Med en vanlig andrahandsuthyrning på mellan ett år och fem år, kan

Hur ser det ut på andra universitet?

Inget universitet subventionerar gästforskarbostäder. Hyresgästen eller institutionen betalar hela kostnaden. De flesta av universiteten har förmedlingstjänst i stiftelse eller i annan form.

Lunds universitet

Det finns en liten central förmedlingstjänst av bostäder, med cirka 25 lägenheter och rum. Universitetet äger också ett University Guest House, med 20 enkelrum och 5 dubbelrum, som är mer likt en hotellverksamhet. Priserna är dock betydligt lägre än vanliga hotell. Beläggningen är mycket hög.

Eftersom efterfrågan är stor finns planer på att utöka verksamheten. Nästa år överförs 10 rum som varit öronmärkta för inkommande utbytesstudenter. Avgifterna för boendet är marknadsmässiga, ett rum och kök kostar cirka 3 000 kronor och fyra rum och kök ligger på närmare 10 000 kronor. Ingen subventionering av verksamheten, däremot ingår vissa administrativa kostnader. Men den huvudsakliga hanteringen sköts fakultetsvis och vid institutionerna. Bland annat kemikentrum disponerar ett hundratal rum och lägenheter.

Uppsala universitet

Sköts av Akademihotellet, som är administrativt knutet till det internationella kansliet men har en helt separerad ekonomi. Ansvar för både gästforskarbostäder och uthyrning till utbytesstudenter. Totalt har Akademihotellet 80 lägenheter, som förhys av olika fastighetsägare. Boendeavgiften (inklusive påslag) varierar mellan 4 000 och 8 000 kronor per månad, beroende på storlek och läge. Över 90 procents beläggning. Universitetet äger dessutom ett hotell, med 27 rum och 55 bäddar. Det är främst till för universitetets gäster, men alla är välkomna. Hyresgästens boendeavgift finansierar hela verksamheten – universitetet subventionerar inte bostäderna.

Umeå universitet

Det är universitetets stiftelse Lars Färgaregård som sköter förmedlingen av gästforskarbostäder. I huset, med samma namn, finns 14 lägenheter: från ett rum och kök (2 700 kronor) till tre rum och kök (5 600 kronor). Ingen subventionering. Stiftelsen tar inte ut någon vinst. Det enda som ingår är fastighetsskötsel, flyttstädning och bredbandsuppkoppling. Mycket hög beläggning. Då det finns en stor efterfrågan planerar universitetet att bygga ut med ytterligare 25 lägenheter.

Stockholms universitet, KTH och KI

Förmedling av gästforskarbostäder och bostäder för utbytesstudenter sköts av ett KI-bolag som heter University Accommodation Center (UAC). Det finns ett samarbetsavtal mellan lärosätena. Totalt finns 200–250 rum och lägenheter för gästforskare, varav de flesta ligger centralt i Stockholm. Snittpriset (inklusive påslag) för ett rum ligger på 3 000 kronor och cirka 7 000 kronor för två rum och kök, beroende på storlek och läge. Beläggningen är mycket god. Verksamheten subventioneras till viss del genom donationsmedel.

Haga
10 enkelrum med gemensamt vardagsrum och kök.

Storgatan
20 lägenheter av varierande storlek (9 ettor, 7 tvåor och 4 treor).

Vegatan
30 enkelrum med gemensamt kök och sällsapsrum med TV.

att betala för det

bli det bli svårt att få tag på bostäder för bara några månader, och ännu svårare för kortare tid.

Förvaltningschef P-O Rehnquist är mycket tveksam till den gamla modellen med subventionering, men han tycker samtidigt inte att dagens system är hållbart.

– **PROBLEMET ÄR ATT** universitetet som mellanhand tvingas förhyra ett stort antal bostäder under lång period, därmed låser vi oss och tar för stora risker. Vi måste bygga upp nya nätverk och låta någon annan ta över bostadsförmedlingen. Men det måste vara lagligt, smidigt och kostnadseffektivt. Universitetet ska inte med statliga medel bekosta andrahandsuthyrning. Vår modell är knappast laglig.

Anna Axelsson arbetar med förmedling av gästforskarbostäder på konferens- och serviceavdelningen. Hon är kritisk till att GU slopade subventionerna utan en ordentlig analys av konsekvenserna.

– Vi befarade att beläggningen skulle minska, men inte i denna omfattning. Inför våren ser det ännu värre ut. Normalt sett brukar det vara svårt att få tag på bostad i november inför våren, men som det ser ut nu har vi beläggning på 15–20 procent under perioden januari–april. Det är fullkomlig katastrof, säger Anna Axelsson.

Hon undrar också exakt vad i verksamheten man menar är olagligt.

– Riksrevisionsverket har inte direkt sagt att det är otillåtet. På samma sätt kan man hävda att exempelvis telefonväxeln och interndistributionen inte heller är verksamheter som hör till universitetets grundläggande uppgifter. Att hjälpa till att förmedla lägenheter åt gästforskare kan ses som en viktig del av internationaliseringen. Det är en service vi ger till institutionerna för att de ska kunna ta emot folk utifrån. Det är en väldigt dyr upplåtelseform, oavsett om det sköts internt eller av en extern huvudman. En extern part vill ju också tjäna pengar.

Hon menar att tjänsten redan finns på marknaden men att den inte kan tillmötesgå de speciella behov som finns inom universitetet.

– **VÅRA GÄSTER BEHÖVER INTE** i första hand hjälp med städning, skopputsning eller sova i Hästensängar. Vi har kunnat erbjuda en flexibilitet vad gäller bokning och avbokning samt ett lågt pris. Verksamheten är till sin natur mycket trög, att förändringarna genomförts på ett osmidigt sätt har säkert bidragit till de starka reaktionerna vi har fått, säger Anna Axelsson.

Flera institutionsföreträdare är också kritiska till hur frågan har skötts. Maj-Lis Follér, föreståndare på Iberoamerikanska institutet, undrar hur GU ska kunna attrahera fler utländska lärare och forskare om vi inte kan garantera bostäder till ett rimligt pris.

– Internationalisering är många olika

saker, men bland annat handlar det om att kunna ta emot forskare och lärare under kortare eller längre tid på ett bra sätt. Med bra menar jag nära till arbetsplatsen och staden.

Hon får medhåll av Peter Johansson, som är prefekt på Museion.

– Som det är nu fungerar det kontraproduktivt. Jag vill att man tar ett samlat grepp på internationaliseringen och frågar sig: om vi nu vill ha ett utökat student- och lärarutbyte, hur har man då tänkt sig att organisera detta? Om internationalisering är en av universitetets huvuduppgifter då räcker det inte att det står inskrivet i tjuguså mål- och policydokument. Det krävs handling bakom de vackra orden.

Allan Eriksson

fakta

Vad kostar det?

Alla lägenheter är möblerade. I boendeavgiften ingår administration av bokning, el, tv-licens, lakan och handdukar och tillsyn av lägenheterna.
1 rum och kök: 6 000 kronor
2 rum och kök: 10 000 kronor
3 rum och kök: 15 000 kronor

Genomsnittlig tid för förhyrning av gästforskarbostäder är 2,6 månader. Hälften är bokningar från 1 till 2 år.

Utredning om Resurs effekter

◆ **Från och med nästa år** kommer ett nytt fördelningssystem att gälla vid GU, det så kallade Resurs 07. Nu har en arbetsgrupp tillsatts för att analysera vilka effekter det nya systemet kommer att få för grundutbildningen. Ordförande är Gunilla Bornmalm-Jardelöw, prorektor på Handelshögskolan.

– Det nya systemet innebär att alla pengar delas ut i två påsar, en till grundutbildning och en till forskning och forskarutbildning, berättar Gunilla Bornmalm-Jardelöw. Kostnader för lokaler får ingen egen pott utan bakas in i de två övriga anslagen. Från hum-sam-området har vi protesterat mot det här systemet eftersom det inte finns någon analys av hur modellen skulle fungera om någon fakultet inte skulle kunna uppfylla sina beting. Vad händer om studenterna sviker, om man måste expandera eller något annat inträffar? Nu i höst har vi hamnat i en situation där många fakulteter inte fyller sina uppdrag och då är frågan hur det ska hanteras.

Den fakultet som inte fyller sitt utbildningsuppdrag får en skuld och kan bli återbetalningskyldig.

– Men eftersom lokalerna i det nya systemet är inbakade i utbildningspotten innebär det att man kommer att lämna tillbaka medel även för lokalkostnader. Hur gör man då om man kanske har dyra lokaler som man inte kan göra sig av med hur som helst?

Men det är inte bara Resurs 07 som kommer att förändra förutsättningarna för grundutbildningens resurser.

– Utbildningsdepartementet har nyligen låtit genomföra en nationell utredning av resursfördelningen till grundutbildningen, berättar Gunilla Bornmalm-Jardelöw. Bland annat föreslår man ett system som är mindre känsligt för svängningar i studentunderlaget. I anslutning till grundutbildningsutredningen pågår även en utredning om resurstilldelningen för forskning och forskarutbildning som ska vara klar 2008. Dessa båda utredningar måste vi också ha i betraktande när vi analyserar konsekvenser och handlingsalternativ för den nya resursfördelningen vid GU.

Arbetsgruppen ska lämna en delrapport den 15 januari nästa år och en slutrapport den 16 april.

400 nya ord

◆ **Cirka 400 nya påhittade svenska ord** blev resultatet av ordtävlingen *Tänk fritt – skapa nytt!* som inleddes i GU:s monter på Bok & Biblioteksmässan i september. Bland de 400 inlämnade förslagen utsågs tre vinnare:

1. Samtiga – när man sitter tillsammans utan att säga något, vilket beroende på situationen kan vara positivt eller ibland negativt. Inlämnat av Torsten Eriksson i Sundsvall.

2. Kortkapad – när någon tagit koden till en annans bankkort och tagit ut pengarna. Inlämnat av Lena Lindström i Kalmar.

3. Omejligh – när någon inte kan nås av e-post. Inlämnat av Dag Rehnby i Västra Frölunda. Förstapristagaren belönas med en middag för två personer på Jonsareds herrgård. Andra- och tredjepristagaren belönas med NE:s ordbok respektive Svenska akademiens ordlista. Fler nya ord är: fickla – lysa med ficklampa, flundra – småfundera, tomtecola – julmust, haksläpp – blir mycket förvånad, härla – göra något härligt.

Svenskarnas förtroende för staten är högt jämfört med många andra länder. Nu ska Jon Pierre, professor i statsvetenskap, jämföra utvecklingen av offentlig och privat service i flera länder.

Effektivitet eller demokrati

Privata sjukhem, kooperativa dagis och företagsfinansierade gymnasieskolor – för bara tio år sedan hade de flesta svenskar rynkat på näsan.

Så är det inte idag.

Men vad händer med demokratin när beslutsfattarna inte längre har kontroll över den offentliga sektorn?

Det har Jon Pierre, professor i statsvetenskap, fått pengar från Vetenskapsrådet för att undersöka.

ALL OFFENTLIG MAKT utgår ifrån folket. Så står det i regeringsformen. Att det är den demokratiskt valda regeringen som regerar, borde det väl inte råda någon tvekan om?

– Men vi alla vet ju att riktigt så enkelt är det inte, påpekar Jon Pierre, professor vid statsvetenskapliga institutionen. EU, näringslivet, fackliga rörelser, olika nätverk, kommuner och regioner – makten i dagens svenska samhälle är spritt på många händer. Så vem är det egentligen som bestämmer? Befinner sig demokratin rentav i en kris? Eller kommer våra folkvalda regeringar att kunna stärkas av alla nya utmaningar de ställs inför?

Democratic Government and the Challenge

of Governance kallas det projekt som Jon Pierre är ledare för och som nu fått pengar för att söka svar på de här frågorna.

Jon Pierre är nämligen en av fyra professorer i landet som nyligen fått Vetenskapsrådets speciella stöd till särskilt framstående forskare. Förutom möjligheten att forska under sex år, innebär stödet också ett årligt bidrag om 250 000 kronor för olika kringkostnader i samband med projektet.

Det speciella stödet har hittills bara tilldelats två statsvetare, förutom Jon Pierre också Bo Rothstein.

– Det säger en del om statsvetenskapliga institutionen vid GU att stödet båda gångerna gått till oss, påpekar Jon Pierre. Det är hedrande, lika mycket för institutionen som för mig. Stödet ger mig ett unikt tillfälle att få gräva ner mig i ett viktigt problem under en längre tid.

DET OMRÅDE Jon Pierre forskar inom kallas förvaltningspolitik. När han disputerade i Lund för tjugo år sedan var detta ett ganska ovanligt område.

– Då hade statsvetare ett offentligt-rättsligt perspektiv på förvaltningen, vilket ledde till att man inte såg den som en politisk företeelse. Men under dessa

tjugo år har intresset svängt och numera är det ganska självklart att se ett lands förvaltning som en förlängning av politiken men med andra instrument.

Gemensamt för de flesta länder i västvärlden är att de demokratiskt valda regeringarna pressas både från den ökade globaliseringen och av att mindre regioner kräver större självständighet. Samtidigt verkar marknaden ta över alltmer av den verksamhet som tidigare, åtminstone i Skandinavien, självklart hört till statens ansvar. Inom skolan och vården talas det allt oftare om konsumenter istället för om medborgare och till och med interner blir ibland betraktade som kriminalvårdens kunder.

– FÖR ETT TIOTAL ÅR SEDAN pågick en indignerad debatt om huruvida vi verkligen skulle tillåta privata dagis och om det var rätt att man skulle kunna tjäna pengar på människors behov av vård, berättar Jon Pierre. Samtidigt blev det alltmer uppenbart att det behövdes alternativ inom vård och omsorg. Privata lösningar skulle också kunna öka effektiviteten och ge mer valuta för skattebetalarnas pengar. Men samtidigt som marknaden börjat ta över allt fler områ-

– det moderna samhällets dilemma

den blir det svårare för statsmakterna att utöva kontroll. Och det innebär förstås ett dilemma. Som medborgare vill man att de beslut som fattas av exempelvis ett socialkontor ska vara korrekta. Och vi har ett starkt jämlikhetstänkande här i Skandinavien som går ut på att alla, oavsett kön, ålder, social eller etnisk bakgrund, ska bli behandlade på samma sätt. Man ska inte behöva muta eller hota tjänstemännen för att få sina rättigheter tillgodosedda. Vi vill helt enkelt kunna lita på staten.

SKANDINAVIEN, och inte minst Sverige, är ganska speciellt när det gäller medborgarnas förtroende för staten. I många andra länder är man betydligt mycket mer misstänksam mot alla statliga påhitt och intrång i den privata sfären.

– I vårt land finns en lång tradition av att människor ser staten som något tryggt och pålitligt som tar hand om saker och ting. Är det ont om dagisplatser ringer man till kommunen och protesterar. På sätt och vis är det bra att medborgarna litar på landets institutioner. Man kan jämföra Indien och Pakistan: i Indien fungerar myndigheterna väldigt mycket bättre än i Pakistan, vilket lett till en

»Det kommer att bli allt viktigare för statsmakterna att styra och samordna, men mindre viktigt att stå för själva utförandet«

extremt mycket bättre utveckling av landet. Samtidigt gäller det förstås att hitta en balans, det är inte bra om medborgarna är totalt okritiska mot makten.

För att få perspektiv på utvecklingen i Sverige kommer Jon Pierre att göra jämförelser med tre andra länder. Dels det näraliggande men inte helt lika Danmark, dels med Storbritannien som gått ganska långt när det gäller marknadsanpassning, och dessutom med Nya Zeeland som tagit väldiga kliv mot en privatiserad välfärd.

– I Nya Zeeland har man gått så långt

att staten nästan inte kan driva någon politik alls längre. Det innebär att man under de senaste tre åren försökt backa tillbaka utvecklingen för att få bättre balans mellan marknaden och staten.

ATT NÄRINGSLIV och privata intressen tar över alltmer av den offentliga verksamheten i ett land kan få många olika konsekvenser. Pessimisterna menar att demokratin till slut inte längre kommer att fungera eftersom makten kommer att finnas på en mängd ställen, men inte hos den folkvalda regeringen. Men så behöver det inte bli, menar Jon Pierre.

– Utvecklingen måste inte gå mot en svagare stat, men däremot mot en annorlunda stat. Det kommer att bli allt viktigare för statsmakterna att styra och samordna, men mindre viktigt att stå för själva utförandet. Ska man bygga en Götatunnel är det inte så väsentligt vem som står för själva grävandet och murandet så länge det är stat och kommun som bestämmer. Staten måste inte nödvändigtvis vara den som rör båten för att kunna styra den i hamn.

Eva Lundgren

fakta

Jon Pierre disputerade i statsvetenskap i Lund 1986 och har sedan dess, med undantag för tre år under 1990-talet då han var professor i Glasgow, varit verksam som forskare och lärare vid statsvetenskapliga institutionen vid GU. Han har under lång tid forskat kring förvaltningspolitik och nya styrningsformer mellan politiker och förvaltning.

Han kommer att använda tiden som ledande forskare för att undersöka hur man i olika länder försökt lösa frågan om hur den marknadsanpassade offentliga sektorn går att förena med demokratins krav på politiskt ansvar.

Vetenskapsrådets speciella stöd för särskilt framgångsrika forskare inom humaniora och samhällsvetenskap har delats ut sedan 2003. Av de 22 excellenta forskare som fått stödet genom åren är tre kvinnor. Lunds universitet och Göteborgs universitet har sammanlagt fått flest stöd, fem vardera.

Förutom Jon Pierre var det i år ytterligare tre professorer som fick stödet: Lars Nyberg, Umeå universitet, Włodzimierz Rabinowicz, Lunds universitet, samt Mats Widgren, Stockholms universitet.

Planer på en ny Humanistbyggnad

Innan mars ska Institutionen för kultur, estetik och medier (överst till höger) ha flyttat till Chalmers lokaler på gamla Vasa sjukhus, men nu finns det planer på att Humanisten ska få en ny byggnad. Flera av institutionerna, som nu finns i villorna kring Näckrosdammen, är tänkta att få plats om fakulteten får igenom byggplanerna. Institutionen för orientaliska och afrikanska språk (stora bilden) och religionsvetenskap (nedre bilden) kan komma att beröras.

efter olika stora studentgrupper och inte så många opraktiska skrymslen och vrår som i den gamla byggnaden.

– Fastigheten på Lyckans väg är ett bostadshus från början och är egentligen inte anpassad för vår verksamhet och i väldigt dåligt skick, säger Mats Björkin. De nya lokalerna i det som tidigare var Vasa sjukhus är mer ändamålsenliga för universitetets verksamhet. Vi kommer att kunna utnyttja lokalerna bättre.

SAMTIDIGT PLANERAS NU en ny byggnad till Humanisten i slänten ner mot Språkskrapan. Akademiska hus har begärt att få en planändring för marken från stadsbyggnadskontoret. Denna måste godkännas innan man kan ansöka om bygglov.

– Vi har ett flertal institutioner i byggnader kring Näckrosdammen som har lokaler som inte är anpassade för forskning och undervisning, säger Sally Boyd, dekan på Humanistiska fakulteten.

Enligt Sally Boyd är visionen att samla institutionerna på Humanisten.

En fördubblad hyra tvingar institutionen för kultur, estetik och medier att flytta. Men om några år kan en ny byggnad samla alla institutioner på Humanistens område.

UNIVERSITETET har haft två hyresavtal med fastighetsbolaget Marin Väst. Tidigare i år förhandlade Handelshögskolan klart ett nytt avtal med Marin Väst om lokalerna på Södra Allégatan, men när det gällde hyresavtalet för Lyckans väg 2 gick det inte alls som planerat:

– När kontraktet med fastighetsägaren skulle omförhandlas var det en dramatisk höjning av hyran och den var

alldeles för hög för att Humanistiska fakulteten skulle se det som rimligt att ha oss kvar, säger Mats Björkin, prefekt på institutionen för kultur, estetik och medier.

Enligt Peter Olsson på GU:s fastighetsavdelning var fakulteten medveten om att hyran varit låg och var förberedd på en höjning, men Marin Väst ville mer än fördubbla hyran:

– **FASTIGHETSÄGAREN** hade tittat på fastigheterna i området och hade förhoppningar om att få ut mer i hyra. Det ledde till att vi inte kunde komma överens.

Snabbt fick fastighetsavdelningen se sig om efter alternativa lokaler och fick

napp hos Chalmers, som har lokalerna i gamla Vasa sjukhus.

– **DET SNABBA BESLUTET** om flytten upp-rörde oss alla, säger Mats Björkin. Därtill har de flesta redan varit med om att behöva byta arbetsplats eller flera gånger och är därför ganska trötta på att flytta runt. Det som varit jobbigt är att kontraktet löper fram till och med februari och det ger oss kort tid att flytta ut. Vi hoppas kunna börja värterminen i de nya lokalerna när studenterna kommer i slutet på januari.

Men det finns också fördelar när institutionen nu flyttar. Till exempel finns det hörsalar som kan anpassas

– **MEN TANKEN ÄR OCKSÅ** att organisationen ska bli bättre. Det är viktigt att man sitter ihop för att organisationen ska fungera bra och för att man ska slippa förflytta sig för att mötas. Om markplanerna går i lås ska fakulteten titta noggrant på om ett nybygge är ekonomiskt fördelaktigt.

Hur stor byggnaden kommer att bli är heller inte klart.

– Tidigast om fem till sju år kan en nybyggnad vara klar och vi får först se vad som går igenom hos stadsbyggnadskontoret, säger Håkan Nilsson, som är byggprojektchef.

Viveca Bladh

Konservatorsutbildningen får konstnärlig peng

– Äntligen får vi stöd. **Universitetslektor Krister Svedhage är mycket glad över regeringens förstärkning på 6,5 miljoner kronor till den tidigare krisdrabbade konservatorsutbildningen.**

Med en prislapp som är jämförbar med konstnärliga utbildningar kan institutionen satsa mer på kvalitet och bjuda in fler internationella gästlärare.

FÖR FEM ÅR SEDAN var läget så allvarligt att man talade om nedläggning om inte mer resurser tillfördes. Nu, efter flera års väntan och ihärdigt bearbetande av departementet, har ansträngningarna lett till resultat, uppger lektor Krister Svedhage, som var avdelningsprefekt i 7 år.

– Vi fick reda på det samma dag som

budgetpropositionen presenterades. Det var som en blixtnedslag från en klar himmel. Beskedet var förstås mycket glädjande och innebär att konservatorsutbildningen kvalitetsmässigt kan få ett rejält lyft. Vi kan anställa fler egna lärare och vi kan hyra in fler internationellt erkända konservatorer och forskare från hela världen. Till och med jämfört med den danska utbildningen på Konstakademien i Köpenhamn verkar vi få en något högre ersättning.

Efter flera år av interna äskanden på GU började Krister Svedhage tillsammans med budgetdirektör Per-Erik Eriksson att bearbeta utbildningsdepartementet. Målet var att få bort de spårar som gör att pengarna för konstnärliga utbildningar inte också kan gå till kon-

servatorsutbildningen. Men det skulle alltså dröja några år innan frågan utretts klart. Dock nämndes budgetpropositionen för 2007 några gånger i diskussionerna i Stockholm.

– Vi kände att det fanns ett visst hopp men blev ändå tagna på sängen på ett positivt sätt. Det kom så plötsligt att vårt budgetarbete för 2007 redan var klart.

ATT DELAR AV utbildningen nu får en konstnärlig prislapp innebär i pengar räknat en ökning från 87 000 kronor till 267 000 kronor, tre gånger så mycket som idag. Enligt Krister Svedhage är utbildningen dyr eftersom den är mycket individualiserad samt lokalkrävande och lokalintensiv. Dessutom är det bara cirka 15 studenter som antas varje år.

Göteborgs universitet var en föregångare internationellt när det gällde att erbjuda en yrkesinriktad akademisk konservatorsutbildning. Det är den enda utbildningen i sitt slag i Sverige. Dessutom är forskarutbildningen unik i världen; den är tvärvetenskaplig i sin uppläggning, där forskarstudenter läser så vitt skilda ämnen som materiallära och konstvetenskap.

– Nu måste målet vara inställt på att skapa en av Europas ledande utbildningar inom området, säger Krister Svedhage.

Även den tidigare hantverksutbildningen Da Capo i Mariestad, som numera ingår i institutionen för kulturvård, får det planerade tillskottet om 4,6 miljoner kronor.

Allan Eriksson

Hallå där, Rosalba Icaza Garza!

Du är den första Marie Curie-post dok-stipendiaten vid Humanistiska fakulteten. Vad innebär det?

– Det är en tvåårig anställning som finansieras av EU. Eftersom jag kommer från Mexiko trodde jag först inte att jag skulle vara berättigad till EU-bidrag men det visade sig att jag ändå var det eftersom jag doktorerat i Warwick. Jag disputerade på en avhandling om förhållandet mellan global och regional handel och om den roll lokala aktivister spelar i Mexiko. Men min avhandling handlade inte särskilt mycket om genusfrågor, trots att de hör till mina stora intressen.

Mexiko är nämligen på ytan ett jämställt land, samtidigt som det inte alls är så jämställt i verkligheten. Ett otäckt bevis på detta är att flera hundra kvinnor mördats på senare år i gränsstaden Juárez utan att polisen gjort särskilt mycket för att hitta gärningsmännen. När jag var i Warwick fick jag kontakt med Edmé Dominguez, universitetslektor vid Iberoamerikanska institutet, och insåg att om man ska studera genusfrågor ska man göra det i Göteborg. Så nu har jag varit här i drygt ett år och har Edmé som handledare.

Vad är det du forskar om nu?

– Mitt projekt kallas *Civil Society and the Politics of Global Trade; Integrating Democratic and Gender Concerns*. Projektet handlar om global handelspolitik, demokrati och genusfrågor på den amerikanska kontinenten, främst Mexiko. Bland annat har jag tittat på hur kvinnliga nätverk arbetar för att påverka den ökade globaliseringen och de problem denna skapar särskilt för fattiga arbetare och bönder. Jag har varit i Mexiko flera gånger för att träffa företrädare för nätverken och diskutera hur de arbetar. De frågor jag ställer är bland annat hur nätverken fungerar, vad som varit framgångsrikt och vad som inte varit det. Jag undersöker också hur väl man egentligen representerar de gräsrotter man säger att man

arbetar för och vad det är för människor som inte får plats i nätverken. Om man vill förstå andra människor måste man tillbringa tid tillsammans med dem, därför kan betydelsen av dessa besök inte överskattas. För att få fram ytterligare dimensioner kommer jag, tillsammans med kollegor från England, att arrangera flera workshoppar kring dessa frågor, bland annat i Bolivia i december.

Är det viktigt för forskare att vistas en längre tid utomlands?

– Det tycker jag är väldigt viktigt, inte minst om man är samhällsforskare. Under min tid i England fick jag ett annat perspektiv på mitt hemland Mexiko, och under mitt dryga år här i Sverige har jag fått ytterligare en dimension. Jag är väldigt imponerad över välfärden i Sverige och över att det faktiskt går att bygga ett så väl fungerande samhälle. Samtidigt är det mycket som jag inte riktigt förstår här, som vad exempelvis det senaste riksdagsvalet handlade om.

– Svenskar talar väldigt bra engelska men det är förvånansvärt många som kan spanska också. Den första person jag träffade här var faktiskt en busschaufför som talade spanska med mexikansk accent.

Eva Lundgren

Gunnar D Hansson belönas med Lyrikpris

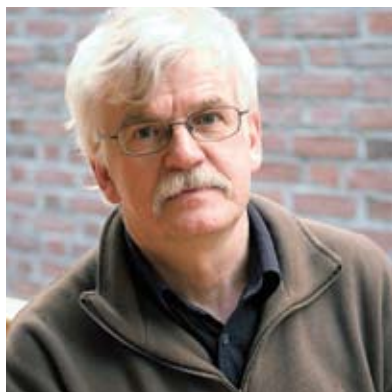
En diversearbetare i litteratur. Så beskriver Gunnar D Hansson sina olika roller i poesins och litteraturens tjänst. I år belönades hans arbete med Tegnérpriset.

FÖR DRYGT ETT ÅR SEDAN gick Bellmanpriset till Gunnar D Hansson, poet, universitetslektor vid litteraturvetenskapliga institutionen och adjungerad professor på Litterär gestaltning. Tidigare har han tagit emot Sveriges Radios lyrikpris och Göteborgs-Postens litteraturpris. I november fick han ta emot Tegnérpriset, ytterligare ett av de stora svenska litteraturpriserna. Att lyrik belönas gläder honom särskilt:

– Jag är mer än glad, säger han. På Tegnérns tid skrev biskopar och ämbetsmän poesi. Man borde kunna sådant. Det hörde till ordningen. Idag är poesin marginaliserad. Det är inget framsteg.

Han har just kommit tillbaka från Tegnérnsamfundets årsmöte med traditionellt tåg från biskopshemmet till biskopshuset i skenet av en lykta. Där han tog emot priset och höll en föreläsning om Esaias Tegnérns efterhärmarer, de så kallade tegnériderna, med fokus på Olivus Olán från Marstrand.

På frågan om Gunnar D Hanssons eget förhållande till diktaren övergår samtalen i ett flöde av citat och kopplingar både till klassisk svensk litteratur och nutida komiker.

– När jag gick på gymnasiet var Tegnér närmast överexponerad. Och under 1800-talet låg tonsättningarna av Fritiofs saga på den dåvarande icke-existerande svensktoppen decennium efter decennium.

IDAG ÄR DET knappast någon som ens kan en hel Tegnér-strof utantill, konstaterar Gunnar D Hansson. Tegnér har hamnat i skuggan. Men det börjar röra på sig. Gunnar D Hansson tar som exempel Ingrid Elams och Stewe Claesons porträttböcker om Tegnér. Och i det dagliga språket ser man hur uttryck och fraser av Tegnér lever kvar: "Vad du ej klart kan säga, vet du ej, med tanken ordet föds på mannens läppar, det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta".

– Med sina oneliners har han Shakespeare-status. Han är så uttrycks-

full, pang på! Han kan gå från det associativa till blixtklara.

Gunnar D Hansson unnar gärna Esaias Tegnér fler läsare, inte minst för att han är så underhållande. Han lyfter fram Tegnérns betydelse för versens förnyande och brevväxlingen som är i samma klass som August Strindbergs, anser Gunnar D Hansson.

Hur påverkas ditt eget skrivande av att få priser?

– Liksom Tegnér fuskar jag med poesi även på arbetstid, säger Gunnar D Hansson. Och får man skrivkramp är det bara att läsa den mjältsjuke Tegnér, det muntrar upp: poetisk eufori parad med svartsyn. Jag har ingen ny bok på gång, men innan jul ska antologin *Texter från Sapfo till Strindberg* vara klar – 1 500 sidor i stort format och liten stil.

HAN PLOCKAR FRAM en tillskuren telefonkatalog som illustrerar hur omfattande verket är, som han och kollegorna Dick Claésson och Lars Fyhr har arbetat fram. Tillbaka på sitt tjänsterum efter festligheterna i Lund väntar föreläsningar, läsning och skrivande, men också arbetet med att översätta och ge ut böcker.

– Man kan säga att jag är ett slags diversearbetare i litteratur. Både på fritid och på tjänstetid. Hoppas att inte facket och arbetsgivaren har något emot det. Annars får jag väl starta eget.

Viveca Bladh

GU:s första Erasmus Mundus-program

◆ **Institutet för studiet** av mänskliga rättigheter vid School of Global Studies har rott hem GU:s första Erasmus Mundus-masterprogram, tillsammans med enheter från Roehampton University och Universitetet i Tromsø.

Masterprogrammet Human Rights Practice är tvåårigt och studenterna kommer att rekryteras från hela världen. Programmet ska bland annat förbereda studenterna för mänskliga rättigheter i icke-statliga organisationer, myndigheter och förvaltning samt företagsvärlden.

Erasmus Mundus är EU:s mobilitetsprogram för studenter och lärare från länder utanför EU och EES-området. Programmet syftar till att stärka europeiskt samarbete och internationalisering inom högre utbildning genom att ge stöd till europeiska masterprogram av hög kvalitet. Erasmus Mundus-programmen vänder sig framför allt till studenter utanför EU och EES men även studenter inom EU/EES kan delta. Varje år väljs 25 nya masterprogram ut som anses speciellt framstående i sitt fält.

Testkörning av alumndatabas

◆ **I slutet av november** kommer en alumndatabas att testköras vid Göteborgs universitet. Tanken är att stärka Göteborgs universitets identitet och image genom att använda tidigare studenter som ambassadörer för universitetet.

Målsättningen för i år är att Handelshögskolan och Sahlgrenska akademien ska vara igång i det nya universitetsgemensamma verktyget, för att sedan följas av ett flertal institutioner som redan har eller precis ska starta verksamhet. Men redan under den månadslånga testperioden kan alla som har examen från Göteborgs universitet gå in och registrera sig på www.gu.se/alumn.

– Genom att hålla god kontakt med tidigare studenter hoppas Göteborgs universitet kunna utveckla kurser, program och uppdragsutbildningar, berättar projektledaren Karin Lidberg. Man hoppas också förbättra arbetslivskontaktarna som kan leda till examensarbete eller praktik för dagens studenter. I stort handlar det om att stärka Göteborgs universitets identitet och image och få bra ambassadörer. I gengäld kan alumnerna med hjälp av databasen och andra arrangemang behålla kontakten med sina kursare eller nätverka i nya sammanhang. Alumnerna ska också kunna prenumerera på utbildnings- och forskningsmagasinet GU Spegeln och ett elektroniskt nyhetsbrev.

Det är Rådet för identitets- och imagearbete som drivit frågan om en universitetsgemensam alumnaverksamhet. I december förra året fattade rektor beslut om verksamheten.

Kontakt med Karin Lidberg får man på karin.lidberg@adm.gu.se eller på 773 6903.

Två gröna temadagar

◆ **Miljöenheten** anordnar snart två temadagar om miljö. Torsdagen den 30 november är det temadag, *Res rätt och vinn tid*, som bland annat handlar om hur frisk du blir av att cykla, hur hållbara resor kan vara bekväma och hur de anställda reser vid GU. Anmäl dig (via länken miljöutbildning) på: <http://kompetensutveckling.adm.gu.se>. Den 4 december är det temadag om miljö, ekonomi och socialt arbete för universitetets studenter. Läs mer på: www.mls.adm.gu.se

Sökandet efter ett samhälle som innesluter

TEXT Kajsa Asklöf | FOTO Hillevi Nagel

Det finns mycket att göra för den som anser att varje människa har rätt till ett så bra liv som möjligt. Gunnel Hensing söker orsaker till ohälsa bland strukturer av makt och kön.

– Det kan skilja rätt många år i livslängd mellan en lågutbildad kvinna och en högutbildad man. Hälsa är en resurs för att skapa ett bra liv.

HUR KAN DET KOMMA SIG ATT så många fler unga män än kvinnor dör i åldrarna 20 till 24 år? Och varför drabbas fler kvinnor av ångest och depression medan männen har färre men längre sjukskrivningar? Socialmedicin är ett lämpligt område om man söker svar på frågor om hur sociala strukturer påverkar människors hälsa och hur välmående ser ut i olika befolkningsgrupper.

– I socialmedicin kan jag kombinera mitt intresse för människor med mitt intresse för samhället, säger Gunnel Hensing, som tidigare arbetade som kurator.

Genom fönstret ser hon ut över trädskronorna i Slottsskogen och mycket himmel. Utsikten från arbetsrummet i Hälsovetarbacken ger fin överblick. Makroperspektivet är också bra att ha i forskningen, där hon ser hur företeelser och förändringar påverkar inte bara individen utan en hel befolkning.

– Politiska beslut påverkar människors livsvillkor och därmed deras hälsa. Personen är unik och speciell i sin situation, men det är viktigt att se att fler är drabbade för att minska individualiseringen och för att avlasta den personliga skulden. Vi ser att många av de stora hälso problemen märks tidigast hos de mest sårbara individerna.

GUNNEL HENSINGS INTRESSE FÖR skilda livsvillkor kommer från uppväxten i en hantverkarläkt där hon var omgiven av läsande, socialt engagerade och politiskt intresserade människor. Platsen var Hillerstorp, nära Gnosjö i Småland, långt in bland furorna och linnéorna där det rådde en anda av att aldrig ge upp. När hon var 16 år flyttade hon hemifrån för att gå gymnasiet på internatskola i Uppsala, en skola med uttalad internationell profil, vilket hade stor betydelse för den unga Gunnels utveckling.

– Vi pratade mycket om världen, filosofierna och politiken. Existentialismen stod högt i kurs. Vi tyckte alla att det var viktigt att gå från ord till handling, att verkligen försöka förändra.

Åren på socialhögskolan i Lund under 1970-talet gjorde också sitt till.

»Människor behöver känna att de är behövda i samhället, inte att de är en belastning.«

– Hela samhället genomsyrades av politiskt prat om rättvisa. Freds- och rättvisefrågor var stora och jag jobbade mycket i freds rörelsen. Det ska bli oerhört intressant att följa de unga som växer upp i ett annat slags samhälle med helt andra influenser.

UR ETT HÄLSOPERSPEKTIV innebär tanken om att alla lika värde att en individ har lika stort värde oavsett sjukdom, handikapp, bristande arbetsförmåga, sociala problem och annat, anser Gunnel Hensing. Människovärdet sitter inte i vad vi presterar utan i att vi är människor, vilket inte är synonymt med att man fräntar individen ansvar. Men nu när vi inte längre är lika kollektivistiska är det lätt att se brister hos individen snarare än i samhället när något går snett.

– Blir man långtidssjukskriven för att man är en person med bristande resurser eller blir man långtidssjukskriven för att det finns brister i behandlings- och rehabiliteringsinsatser? I människors lika värde ligger för mig också en tro på varje människas egen förmåga att ta ansvar och vilja att forma sitt liv på ett bra sätt, i förhållande till de resurser man har fått.

Att ha en positiv förväntan i mötet med människor är viktigt, även om deras förmåga kan vara hämmad av orsaker som sjukdom, negativa erfarenheter eller bristande socialt stöd. I intervjuer med långtidssjukskrivna har Gunnel Hensing och hennes forskarkollegor slagits av att det som främjar rehabilitering är att möta människor som tycker att de är värda att bli lyssnade till, som anser att patienterna är unika och tror på deras förmåga. Förmodligen är det synonymt med att möta en människa som är öppen för att vi kan vara olika utan att människovärdet är det.

– Det är viktigt att få bli sedd och bekräftad som den

man är. På en yttlig nivå är det lätt att hålla med om att människors lika värde är en självklar och viktig princip men i praktiken är ju samhället, organisationer, grupper, familjer och sociala sammanslutningar genomsyrade av mer eller mindre uttalade hierarkier. Behovet att bli sedd kan man överföra på en samhällsnivå. Människor behöver känna att de är behövda i samhället, inte att de är en belastning.

Att hälsa inte är jämnt fördelad i vårt samhälle visar statistiken tydligt. I gruppen tjänstemän med god inkomst uppger 83 procent att de har bra hälsa. Bland arbetare med låg inkomst uppger bara 53 procent att de har det.

– **OM MAN HAR HELIKOPTERPERSPEKTIVET** ser man att hälsa inte är slumpmässigt fördelad utan återskapas gång på gång i grupper som är underordnade. Den socialmedicinska forskningen handlar om att följa hälso-utvecklingen i olika grupper och att försöka identifiera vad som skapar och upprätthåller den ojämlika hälsan. Den kunskapen kan användas som förebyggande grund i befolkningen. Då är det också viktigt att utvärdera vad man gör för att se om det fungerar.

Mycket av det material som finns prydligt sorterat i hyllor längs väggarna handlar om genus. I det folkhälsovetenskapliga programmet ingår flera kurser som har ett genusperspektiv på hälsa, vilket inte är det samma som ett kvinnoperspektiv. En fråga som intresserar Gunnel är varför pojars dödlighet är så mycket högre än flickors genom tonåren och framför allt i åldrarna 20 till 24 år. I den åldersgruppen dör det i Sverige årligen 170 unga män, jämfört med 50 unga kvinnor. Dödsorsakerna är ofta trafik, självmord och alkohol.

– Är det här biologiska skillnader? Eller är det snarare effekter av social inlärning. Många unga män gör saker de inte vill. I ett kommande projekt ska vi analysera om riskerna att skadas skiljer sig mellan kommuner som har olika grad av jämställdhet och socioekonomisk profil.

På väggen har hon en bild på en ung kvinna i robusta jobbkärlar som står och tankar en långträdare. Det är hennes brorsdotter, som tidigare arbetade som långträdarchaufför. Ännu ett fenomen som intresserar Gunnel Hensing är om män inom kvinnodominerade yrken och kvinnor inom mansdominerade yrken mår sämre än de som tillhör det kön som är i majoritet i gruppen.

– Är det selektion eller exponering?

När hon följer sjukskrivningsstatistiken i Norge ser hon en kraftig ökning av psykiska sjukdomar i alla åldersgrupper, liknande den som har skett i Sverige.

– Det som tidigare kallades ryggont kanske nu är psykiska problem. Både läkare och patienter är mer benägna att tala om psykiska problem. Det kan hänga ihop med att läkarna nu har bättre mediciner att erbjuda och att stigmatiseringen av dem med psykiatriska diagnoser har minskat. Det finns också en ökad stress i samhället, och kvinnor ligger dubbelt så högt som män i sjukskrivning för psykiska problem.

ENLIGT GUNNEL HENSING är vi i Sverige väldigt bra på att samla information om ohälsoutvecklingen och se riskfaktorer, men inte lika bra på att utvärdera de interventioner som görs. Hennes vision är att skapa en brygga från forskare ut mot samhället så att forskare och aktörer kan samarbeta bättre. Det går att göra genom att utbilda människor som har till uppgift att minska klyftan mellan akademien och praktiken. De finns ute i Europa och kallas för *science practitioners*. När dessa forskningspraktiker frågade människor vad de ville att forskarna skulle ta reda på inom folkhälsa, visade det

sig att allt man bad om var sådant man redan hade forskat om men vars resultat man uppenbarligen inte hade lyckats nå ut med.

– **DET ÄR STÄNDIGT ÅTERKOMMANDE** att vi inte når ut med forskning. Det skulle vara spännande med en regional plattform där man jobbade också med frågor som är specifika för vår region. Det skulle exempelvis kunna vara sjukfrånvaro och förtidspension med psykiska problem, där Västkusten har haft högre siffror än resten av landet under många år.

Utanför dörren till arbetsrummet hänger bilder på kejsarpingviner, av det enkla skälet att hon älskar dem och gärna skulle vilja åka till Antarktis för att få se dem livs levande. Att resa är överhuvudtaget något som Gunnel Hensing tycker om, vilket kanske inte är så märkligt om man är intresserad av människors livsvillkor. Speciellt gärna besöker hon länder som befinner sig i utvecklingsskeden, som Ukraina där hon var förra sommaren.

– Att resa ger en ödmjukhet inför livet och mänskligheten. Arbetstiden är för omfattande i förhållande till anta-

let fritidsintressen. Kanske är det därför hon kombinerar flera i ett. Att föra en diskussion över middagsbordet tillsammans med vänner är en favoritsyssla liksom att läsa. I läsecirkeln med ett antal väninnor går det bra att göra både och. Sitt stora sportintresse lyckas hon snyggt foga samman med matlagingsvurmen, genom att hon och maken gör rätter från de länder som Sverige möter i hockey och fotboll.

– Men när Sverige mötte Island struntade vi i det.

Dessutom spelar Gunnel Hensing golf och vurmar för opera. Musikintresset är stort och innefattar även rock, etnoinfluerad musik och stillsam jazz. Hon har sjungit i kör en stor del av sitt liv och anser sig vara amatörlinkare på piano. Intresset för att läsa är som ett beroende som kan liknas vid joggarens behov av att få springa.

– Läsning är en väldigt avkoppling. När man läser kommer man nära människors tankar.

Om hon någonsin får tid skulle hon gärna vilja skriva en bok om alkohol, i behändigt format, som stöd för den som funderar över sina alkoholvanor. Och hon skulle vilja skriva en berättelse som utgår från de anteckningar som hennes mamma har lämnat efter sig och där samhällsutvecklingen i Sverige kunde fogas in. Då skulle hon få med både makro- och mikroperspektivet.

– Jag brinner verkligen för det här ämnet, kan jag väl sammanfatta det med.

GUNNEL HENSING

Yrke: Docent och universitetslektor i socialmedicin vid Sahlgrenska akademien vid GU. Hennes forskningsområden är sjukfrånvaro, psykisk ohälsa, alkoholkonsumtion och genus. Leder en forskargrupp med inriktning mot "Gendered inequalities in health and social security". Ansvarig för det folkhälsovetenskapliga programmet och undervisar i socialmedicin på läkarlinjen.

Bakgrund: Född och uppvuxen i Hillerstorp i Småland. Är utbildad socionom och arbetade under 1980-talet som kurator inom sjukvården.

Familj: Gift "med en mycket trevlig man". Syskon och syskonbarn.

Husdjur: Hundälskare utan hund.

Bor: Lindholmen (gamla delen). "Det är otroligt roligt och intressant att bo där och se alla förändringar, men trist att segregationen riskerar att öka."

Intressen: Idrott, speciellt fotboll och ishockey. Spelar golf, joggar och gymmar då och då. Film, litteratur, musik, matlagning, resor.

Sida jag är stolt över: Jag är en optimistisk person och försöker alltid se möjligheter och inte fastna i motgångar.

Sida att förbättra: Jag skulle vilja vara modigare.

Dröm: Att skriva böcker (inte skönlitterära) och att åka till Antarktis.

Värt att slå vakt om politiskt: Alla människors lika värde och ett samhälle där de sociala skillnaderna inte är så stora.

Senaste semesterresan: Safari i Kenya i vintras.

Läser just nu: *Silvermasken* av Peter Englund, *Magistern* av Frank McCourt, *Ett välsignat barn* av Linn Ullman.

Senast sedda film: *Ensamma hjärtan* och *Allt om min mamma*, när Lindholmens filmklubb ordnade filmsöndag med tema Spanien.

Favoritspel: Trivial pursuit.

Det goda samhället skapas av tillit

När mutade du senast en lärare för att ditt barn skulle få bättre mattebetyg?

Och när var det nu igen som du stack till en lappvisa en hundring för att slippa böter?

Jaså, du gör inte sådant där?

I så fall tillhör du, liksom de flesta nordbor, en minoritet av jordens befolkning.

Det är bland annat för att undersöka det här, varför mutor är självklara i vissa samhällen och otänkbara i andra, som forskningsprogrammet *The Quality of Government* nu fått 36 miljoner kronor från Riksbankens Jubileumsfond.

VARJE DAG DÖR åtminstone 15 000 människor på grund av bristande tillgång på rent vatten, enligt en försiktig uppskattning av WHO.

Det är inte själva vattnet som saknas.

Inte heller saknas teknik som kan leda vattnet till människorna.

– Det som brister är fungerande samhällsinstitutioner som kan se till att vattnet verkligen distribueras till dem som behöver det, förklarar professor Bo Rothstein.

Tillsammans med professor Sören

Holmberg leder han programmet *The Quality of Government* som under sex år ska undersöka varför vissa samhällen fungerar – och varför andra inte gör det.

– **FÖR ATT ETT SAMHÄLLE** ska fungera väl är det viktigt att människor litat på varandra. Det menar exempelvis den kände statsvetaren Robert D Putnam, och jag håller med. Han anser att det är deltagandet i frivilliga organisationer, som den lokala fotbollsklubben eller syföreningen, som skapar den här tilliten: ju fler människor som är engagerade i frivilliga verksamheter, desto större tillit till varandra har människorna, och tvärtom. Jag tror emellertid att det förhåller sig annorlunda: det viktigaste skälet till att folk litat på varandra och är villiga att samarbeta i ett samhälle är att man litat på de offentliga institutionerna och på att de behandlar människor lika och rättvist, oavsett vem man är.

I NORDEN ÄR EXEMPELVIS korruptionen väldigt lite utbredd. Konstigt nog.

– Enligt teorin ska länder med en stor och stark stat ha en utbredd korruption, så varför det inte är så här, återstår att

Bo Rothstein

utreda. Men det hänger säkert samman med människors tillit till myndigheterna. Även om statistik visar att svenskar har tilltro till riksdag, regering och fackförbund gått ner, är ändå förtroendet för domstolar, skolväsende och universitet mycket högt.

ATT ÄNDRA BETEENDET hos människor i ett land där korruptionen är utbredd är inte särskilt lätt.

– De som befinner sig längst ner i korruptionskedjan kan inte göra så mycket åt missförhållandena. Vad hjälper det om en enskild polis vägrar ta mutor när alla andra gör det? Och de som befinner sig i toppen har ingen lust

att göra något åt problemen, för det är ju de som har mest att vinna på systemet. Ändå finns det länder som lyckats röja upp bland problemen, som Singapore och Hong Kong. Upprensningen har dock skett av ledare som inte varit demokratiskt valda. Demokrati verkar tyvärr inte vara ett så bra botemedel mot korruption, åtminstone inte inledningsvis.

I DET PROGRAM som nu får pengar av Riksbanken ingår ett tiotal forskare.

– Att skapa ett så här stort forskningsprogram är ganska knepigt. Det handlar å ena sidan om att formulera frågor som är tillräckligt spetsiga för att anslagsgivarna verkligen ska tycka att det är något nytt och spännande man håller på med. Men programmet får å andra sidan inte vara för smalt så att de forskare som ska medverka upplever det som en tvångströja. Det handlar också om att skapa en miljö som är så stimulerande att folk faktiskt vill jobba tillsammans. Allt det där tror jag att vi lyckats med, menar Bo Rothstein.

Eva Lundgren

Högtidlig doktorspromotion

BEHOVET AV FRIHET för universitetet var temat för hedersdoktor Bengt Göranssons tal vid doktorspromotionen den 21 oktober. Han menade att i en värld där effektivitet och pengar börjar bli de enda värdena som överskuggar allt annat är forskningens frihet av största betydelse.

– Det finns också en tendens att politiker använder forskningen för sina egna syften, för att stödja en viss politik och sådant är mycket allvarligt.

Att Bengt Göransson blir hedersdoktor i just Göteborg ansåg han som extra hedrande eftersom han suttit i regeringen som så kallad rikskandidat för Göteborg.

– Det är en upphöjelse som jag verkligen förstår eftersom jag är född i Stockholm och allt egentligen talar emot mig.

Nytt för i år var att det, utöver sju kransflickor, även fanns ett par kranspojkar. Förutom 163 nya doktorer promoverades även sex jubeldoktorer och elva hedersdoktorer under den högtidliga ceremonin i Kongresshallen på Svenska Mässan.

Medverkade gjorde Linnea Södahl, Anton Ljungqvist, Natalie Hernborg och Lina Nilsson. Musiken bestod av en blandning av Puccini, Taube, Gershwin och Orup.

Papper i vackra mönster och färger används bland annat till försättsblad. Anna Landstedt visar olika varianter. Till höger: Bo Lennart Hermansson visar upp olika nummer av tidskriften Spektrum som bundits samman. De nummer där tidskriftens budget krympts märks tydligt där sidor ramlar ur.

Bokbindaren ger böckerna nytt liv

Om det är en helt ny kursbok eller en skrift om handeln med Indien från 1711 spelar ingen roll. Båda kan behöva hjälp av Universitetsbibliotekets bokbinderi.

DOFTEN AV GAMLA BÖCKER möter en när man kliver in i bokbinderiet på Universitetsbiblioteket. Travar av böcker fyller hyllorna, som samsas med arbetsbänkar och tunga maskiner. Just den här veckan har Åsa Bengtsson jour och tar hand om bindning av alla böcker som snarast möjligt måste bli klara. Böcker som låntagare väntar på har högst prioritering.

– Det som är så roligt här är att det ena dagen kan vara en bok från 1500-talet och nästa dag den allra nyaste kursboken, säger Åsa Bengtsson.

Hennes kollega Bo Lennart Hermansson beskriver det som ett mellanting mellan museum och bibliotek: även om det är väldigt ömtåliga, äldre verk, ska de finnas tillgängliga för studenter och forskare. Ur en hög av böcker som väntar på att bli lagade tar han fram en samling av tidskriften Spektrum.

– Här kan man se när Kreugerkraschen inträffade, säger han och öppnar samlingen.

DE INLEDANDE NUMREN av den viktiga kulturtidskriften, som startades av Karin Boye, Erik Mesterton och Josef Riwkin, är välbevarade, men 1932 märks en drastisk förändring. Sidorna hänger löst och har mörknat till en brun nyans. Finansiärer bakom tidskriften drabbades av kraschen i tändsticksimperiet och man fick snåla in på kostnaderna.

– Dålig papperskvalitet går inte att göra något åt, säger Bo Lennart Hermansson. Samtidigt är detta en samling som många är intresserade av – arkitekter, litteraturvetare och psykologer. Se vilket gäng som är med: Harry Martinson, Ivar Lo-Johansson, T S Eliot.

Normalt hade kanske ett förlag gett ut ett faksimil, men Bo Lennart Hermansson tror att det handlar om svårigheter att få loss rättigheterna. Så därför måste bokbinderiet fortsätta underhålla samlingen så gott det går.

Bokbinderiyrket har anrika traditioner och många av verktygen och maskinerna är gamla. Anna Landstedt visar runt bland guldfolierullar, japanska

papper och klot, ett slags tyg, som används när man binder en bok på traditionellt sätt. Hon berättar att det ibland kommer särskilda beställningar på skrifter för något jubileum och då får de tre bokbindarna möjlighet att fritt skapa pärmar och försättsblad och kanske lägga guldsnitt på sidkanterna.

– Att binda böcker på gammalt vis är bland det roligaste, tycker jag, säger Åsa Bengtsson.

TILL OCH MED 1970-TALET besiktigades böckerna innan de sattes ut i bibliotekshyllorna, men det finns det inga resurser till idag. Verksamheten på Göteborgs universitet har krympt under åren och nu finns det bara tre anställda. En del tjänster köps in från bokbinderier i stan, men ett normalt upphandlingsförfarande är nästan omöjligt eftersom så få bokbinderier finns kvar. Till skillnad från maskinbokbindare, där hela processen att binda böcker är automatiserad, har privatbokbindarna på Universitetsbiblioteket insyn i hur böckerna slits.

– Här ser vi felan och vad som inte funkar, säger Bo Lennart Hermansson.

Det ökande intresset för design och hantverk avspeglar sig dock i bokproduktionen, anser han. God kvalitet är på väg tillbaka. Men han önskar också att böcker skulle värderas högre:

– En del använder böckerna som om de vore sina egna; viker musöron och stryker under. Det är synd. Men det är något väldigt positivt med att folk umgås med böcker.

Viveca Bladh

Anna Landstedt visar upp fileter, som används för att präglar in mönster i guld på bokryggar och pärmar. Boken ovan är dekorerad med hjälp av fileter.

– Det är ingen gimmick att ha skrivbordet rent, utan handlar om hur man jobbar. Det här är mitt sätt. Om jag har mycket papper på skrivbordet så känns det som att det styr mig, och jag känner mig otillräcklig, säger förvaltningschef P-O Rehnquist.

Om konsten att hantera ett

TEXT Kajsa Asklöf

Båda hävdar att de har ordning. Uppläggen är diametralt olika. Den ena vill inte ha några papper alls, den andra vill omge sig med många. På en skala hamnar de i varsin ända, och de flesta andra någonstans där emellan. Deras olika förhållningssätt är värda att begrunda för den som själv har funderat över hur informationsmängden ska organiseras.

– **IDAG HAR JAG DET STÖKIGT** på skrivbordet, säger P-O Rehnquist skämtsamt och lyfter bort det enda papperet som finns där.

Hans valmöjligheter är inte särskilt många. Antingen lägger han det i det övre facket för universitetsledningen eller i det undre för förvaltningen. Det finns även ett tredje alternativ, och det är flitigast använt: papperskorgen.

– Ett ärende ska man försöka att hantera så få gånger som möjligt. Därför har jag en rätt stor papperskorg, säger P-O Rehnquist och visar den rymliga lådan på golvet som är fylld med papper.

Här har han redan nu uppfyllt två av sina ledarprinciper. Han har varit tillgänglig och öppnat sin dörr med kort varsel, och han har visat att han lever som han lär när det gäller att organisera sig själv.

Ordningen i rummet inger respekt. Hans skrivbord är en vid, stor och tom yta där ljuset från fönstret speglar sig utan att hindras av papper, gem eller ett endaste dammkorn. Även i hyllorna är det rymligt. Den som letar efter pärmar får sänna leta förgäves. De två som finns där är attrapper.

– **DE STÅR DÅR** för att det ska se lite mer seriöst ut. Annars kan man tro att jag ingenting har att göra, säger han med ett leende.

I början fick P-O Rehnquist höra många kommentarer om att ett skrivbord så fritt från tecken på pågående verksamhet måste innebära att han faktiskt inte heller gör något. Visserligen säger han att en chef bör vara lite lat och duktig på att delegera, men att han inte skulle göra skäl för sin lön är något han bestämt bestrider.

– En viktig sak att tänka på i alla jobb är inte hur mycket man svettas eller hur många timmar man jobbar

»Om jag har mycket papper på skrivbordet så känns det som att det styr mig, och jag känner mig otillräcklig.«

P-O REHNQUIST

utan att man gör rätt saker. Vad som räknas är effekten av ditt arbete och hur du mår. Om du vänjer dig vid att bara ta vilket ärende som helst ramlar du lätt ner i tredje kvadranten.

Där vill man inte vara (se bild ovan). Det är där man hamnar om man har tidsbrist och sysslar med oviktiga saker samtidigt. Ett riktigt misslyckande alltså. Däremot ska man sträva mot rutan där man arbetar utan tidspress med viktiga saker. Då ligger man rätt, skapar mervärde, inspirerar och arbetar preventivt. Det går även bra att befinna sig i rutan för bråttom och viktigt, där man befinner sig på rätt spår, får saker gjorda och uppskattas. Det är filosofin bakom förvaltningschefens arbetssätt.

– Ju mer du kan arbeta med det som är viktigt utan att ha bråttom och ju mindre med det som är akut och oviktigt, desto bättre är det.

Som ung spelade han mycket schack och gör det fortfarande men om det har något med skrivbordsmetodiken att göra är mer tveksamt. Han bekräftar att han

inledde sin karriär som yrkesmilitär men slutade i mitten av 1970-talet.

Arbetsrummet är stort som en åker och måste vara ett av de största på universitetet. Men P-O Rehnquist trivs inte i hörnet som ledigt rymmer fyra strikta svarta besöksstolar runt ett bord utan brukar mana fram sina gäster till skrivbordets fria, glatta yta.

– Det är ingen gimmick att ha skrivbordet rent, utan handlar om hur man jobbar. Det här är mitt sätt. Om jag har mycket papper på skrivbordet så känns det som att det styr mig, och jag känner mig otillräcklig.

Han tycker egentligen inte att det behövs så många papper framme, och är säker på att han kan hitta det han söker i datorn för även där är ordningen oklanderlig.

– Säg ett papper du vill ha så ska jag ta fram det ur datorn.

DET FEL SOM HAN TYCKER att många gör är att de lägger papper i olika högar, och tänker att de ska tag i det senare. Det sker inte lika ofta som att högarna växer.

– Väldigt mycket går att göra direkt, alternativt lämna till någon annan. Jag försöker att jobba strukturerat och göra det viktiga först. En del som är oviktigt och trivialt gör jag inte alls. Det lägger jag här, säger han och pekar på papperskorgen med foten.

– Det är samtidigt mitt närarkiv. Om någon vill veta något så ligger det sju centimeter ner.

Papperskorgen får han tömma ofta. Minst varje vecka. Han håller med om att ordningsamheten hänger ihop både med hans personlighet och det yrke han har.

– Min uppgift är bland annat att samordna och strukturera och se till att olika beslut effektueras. Jag vill se att det händer något och har betydligt svårare med långa, processinriktade faser då det till synes inte händer så mycket.

Han säger att en forskare måste arbeta annorlunda och tycker absolut inte att alla ska göra som han, men visst kan P-O Rehnquist tänka "Hur i alla sin dar kan detta fungera?" när han besöker ett riktigt stökigt arbetsrum där man får gå i gångar mellan högarna. Han till och med hävdar att han kan vara lite slarvig privat. För den som har upplevt den närmast chockerande

Skrivbordet har mer funktionen av förvaringsmöbel än skrivyta, hos Erland Hjelmquist, prefekt och professor på psykologiska institutionen.
– Gränsen för mig när något ska slängas är lite kritisk, säger Erland Hjelmquist som gärna vill ha mycket material till hands.

skrivbord

»Jag har väldigt lite kontrollbehov, men jag inser att detta är en estetisk katastrof.«

ERLAND HJELMQUIST

ordningen är det svårt att tänka sig att han någonstans omger sig med något annat än organisatorisk elegans eller det vi vanligtvis menar med röra.

Att ha ordning får honom att må bra mentalt.

– Om jag har rent skrivbord vid arbetsdagens slut så känner jag att jag har gjort något. Det kan ju vara en falsk känsla men hur man mår är också viktigt.

När han ombeds ge ett tips så är det att försöka ägna sig åt rätt saker.

– Tänk efter och försök att lägga kraften på det som är viktigt och som långsiktigt påverkar din arbetssituation. Det leder till att mängden oviktiga frågor minskar efter hand.

– **NI KOM I GREVENS TID**, för jag höll just på att städa, säger Erland Hjelmquist, professor och prefekt på psykologiska institutionen.

Det finns ingen anledning att ångslas. En snabb förändring kan inte ske med mindre än att hela huset kollapsar. Mycket återstår även om han just har rensat fram två stolar som varit begravda en längre tid. Kraftinsatsen innebar att han har återfått ett par kvadratmeter golvyta. Av två och en halv meter papper blev det 15 centimeter. Fast känslan som infinner sig hos Erland Hjelmquist när han har städlat är alls inte lättnad eller eufori, utan snarare förvåning.

– Det jag såg nu var hur grått och trist golvet är. Jag borde nog egentligen ha en matta där.

Ett arbetsrum som hans måste ge en tvångsmässigt ordningsam person plötsligt blodtrycksfall. Rummet hör till de större på psykologiska institutionen men är ändå inte särskilt stort. Av skrivbordet syns mest fyra ben. Resten är dolt under högar av forskningsansökningar, rapporter, böcker, avhandlingar, utredningar, artiklar, vetenskapliga tidskrifter och allt annat som kan florera i en forskares rum. Hyllorna är i samma tillstånd, och eftersom de är fyllda till bristningsgränsen har även golvet tagits i anspråk. På frågan om varför det ser ut som det gör svarar han milt:

– Varför skulle det inte göra det? Hur skulle det vara då?

Han är van vid frågan. En del människor nöjer sig

med att piggt konstatera att här pågår det visst mycket aktivitet, medan andra blir mer oroliga och ger uttryck för en undran om detta verkligen håller sig inom normalitetens gränser. När nya studenter tas på en guidad tur runt institutionen händer det att Erlands rum får utgöra en av attraktionerna. Kommentaren ”Så här har en riktig professor det” varvas med varianten ”Och så här ser det ut hos prefekten”.

– Jag har inte behov av att ha det på annat sätt. Jag störs inte av det, men det gör en del andra. Jag tror aldrig att jag har blivit av med något på riktigt, och tror inte att jag letar mer i genomsnitt än någon annan. Det är jag rätt säker på faktiskt.

På golvet står en välfylld kasse med material från en tjänstetillsättning. Den var bra att kunna plocka fram när tillsättningen överklagades och han behövde gå igenom materialet igen.

– Hade jag slängt det hade jag fått börja om från början. Det är väldigt långa tidsförlopp på det vi gör. Forskning ska sparas i 10 år. Det är mycket som behöver finnas tillgängligt i skriven form. Ett grundförhållande är väl att det inte är så mycket som blir avslutat på ett tydligt sätt, utan det är en utfasningsperiod som kan bli väldigt lång.

NÄR ERLAND HJELMQUIST skriver böcker och vetenskapliga artiklar måste han ha tillgång till mycket material samtidigt och vill kunna breda ut det i fysisk form nära sig.

– Någonstans måste det finnas väldigt mycket material och jag har valt att ha det i rummet.

Ur detta, som för en oinsatt kan se ut som ett kaos, kommer prydliga artiklar och omsorgsfullt skrivna böcker.

– Det måste finnas någon slags paradox i det för till slut måste det bli ordning och väldigt fyrkantigt och tillrättalagt.

Eftersom ordning anses vara lika moraliskt högtstående som att gå upp tidigt på morgonen är det lätt att förledas att tro att anhopning av material tyder på slapphet. Då inser man inte att en person som vet hur man navigerar i denna mängd har en beundransvärd förmåga att hålla mycket i huvudet.

– Jag vet i huvudsak var jag har mina grejor och kan orientera mig, säger Erland Hjelmquist och pekar med svepande rörelser ut var vissa saker är lokaliserade. Till sin hjälp har han olika navigationspunkter i rummet.

Han hävdar bestämt att hans uppväxt inte var annorlunda på något avgörande sätt. Visserligen fanns det inte så mycket att hålla ordning på i arbetarhemmet som var hans ursprung, men ordning och reda var normen och det som fanns var det viktigt att vara rädd om. Som liten samlade han på fjärlar och växter men inte i större mängder än hans fältbiologvänner.

– **JAG HAR VÄLDIGT LITE KONTROLLBEHOV**, men jag inser att detta är en estetisk katastrof. Fast det kan man ta igen på annat sätt. Jag tycker ju om vackra miljöer, konst, opera, teater och musik. Det ägnar jag mig mycket åt.

Anhopningen i hans rum är inte oavbrutet ackumulativ. Det sker en utrensning i varje fall årligen och den är väldigt genomgripande.

– När jag har bestämt mig för att rensa ut är det ett tungt moment innan jag har dragit fram återvinningsbingen. Sedan går det väldigt fort. Jag tittar på varje papper men slänger de flesta.

När han får höra att man kan känna sig styrd av ett överbelamrat skrivbord är hans kommentar:

– Jag kan förstå den synpunkten men jag känner mig inte styrd av detta överbelamrade rum för det är mina vänner som ligger här. Det finns inget fientligt i det.

På frågan om han har några tips, svarar han leende:

– Nej, det vore väl kanske förmätet. Var och en får väl pröva sig fram till vad som fungerar. För mig är skrivbordet både förvaring och arbetsyta där jag kan ha många saker tillgängliga samtidigt. Den som tycker att han har mycket på sitt rum ska inte låta sig stressas av det om det ändå fungerar bra även om det ser konstigt ut.

Som fan läser bibeln

ESAIASSON MED FLERA kommer att ha svårt att finna företrädare inom det postkoloniala fältet som skriver under på att "invandrare" och kvinnor inte är kapabla att diskriminera. Däremot drabbas diskriminering dessa annorlunda då de är situerade på ett annat sätt. Det som motsäger feministisk och postkolonial forskning är att alla drabbas på samma sätt av diskriminering – inte att "invandrare" och kvinnor är kapabla att diskriminera, som Esaiasson med flera påstår att vi menar.

Den ojämlika maktposition som råder mellan olika grupper (det trion menar ha "vinnlagt" sig om att "tydligt påpeka") utgör ett tillägg i trions replik. Vi menar att de redan ojämlika maktpositionerna är centrala för problematiken, inte ett bihang.

Vi hävdar dessutom att det saknas empiriska belägg för att det är numerären (vilket påstås) på de personer som diskrimineras, som är avgörande för hur diskriminering tar sig uttryck. Människor på ledande positioner är inte alltid numerärt överlägsna de som drabbas av diskriminering. Jämför t ex med hur minoriteter förtryckt majoriteter som i Sydafrika och Rwanda. Normativa förhållningssätt utgörs av komplexa maktrelationer – inte numerär överlägsenhet.

Tilläggs ska, att det inte var vi som gick ut i en av Sveriges största morgontidningar för att misskreditera ett teoretiskt perspektiv inom diskrimineringsforskningen – varför Esaiasson med fleras uppmaning om "öppenhet för olika teoretiska perspektiv" måste betraktas som riktad till helt fel personer. I sin kritik av postkoloniala studier verkar de blinda för skeenden i den västerländska historien. Eller ska vi se saken annorlunda: eftersom trion representerar den universaliserande, kontextlösa och numera hårt kritiserade (positivistiska?) delen av vetenskapssamhället finner de sin position misskrediterad och kan helt enkelt inte härbärgera den där öppenheten de efterlyste. Det tycks som att Esaiasson med flera kastar ut barnet med badvattnet i sin kritik av postkolonial forskning.

Nils Hammarén, Hanna Wikström
FORSKARSTUDERANDE VID INSTITUTIONEN
FÖR SOCIALT ARBETE

Detta är en slutreplik på debatten om diskriminering, som publicerades i förra numret. Peter Esaiasson, Christina Ribbhagen och Anders Westholm svarade på Hammaréns och Wikströms debattinlägg som hade rubriken: "Är vi alla lika goda kalsupare?". Läs inläggen på: www.gu-journalen.gu.se/

Varför har GU så generösa avgångsvederlag?

MED ANLEDNING AV vårt regeringsbyte rapporterar medierna om generösa avgångsvederlag för både ministrar och tjänstemän i den avgående regeringen. En avgående statssekreterare kan till exempel räkna med att få två årslöner i ersättning. Ännu generösare är dock Göteborgs universitet i detta hänseende. En anställd på rektors kansli har nyligen "köpts ut" med följande villkor:

- arbetsbefrielse med full ersättning i tre år.
- Löneförhöjning i samband med utköpet.
- Rätt till dator plus kompetensutveckling för upp till 45 000 kr.
- Rätt att ta arbete under dessa tre år utan krav på avräkning från ersättningen från universitetet.

MIN FRÅGA TILL P-O REHNQUIST, som undertecknat avtalet, är varför universitetet ger så generösa villkor och hur han motiverar att avräkning inte ska ske om vederbörande får ett nytt jobb. Jag kan inte se något hållbart argument för att en person ska ha rätt till dubbel lön i upp till tre år. Är detta rätt sätt att använda statens resurser?

Anställd vid GU

Replik:

MED HÄNSYN TILL personliga förhållanden i detta fall är det svårt att offentligt diskutera de bedömningar som legat till grund för överenskommelsen. Men den är baserad på såväl ekonomiska och verksamhetsmässiga som etiska överväganden med hänsyn tagen till den anställdes speciella situation. I samarbete med den fackliga organisationen har vi strävat efter en för båda parter tillfredsställande lösning. Enligt min mening har vi nått en sådan och jag vill gärna tro att alla som är närmare insatta i ärendet delar denna uppfattning.

P-O Rehnquist
FÖRVALTNINGSCHEF

Språkets gränser

"THE LIMITS OF MY LANGUAGE ARE THE LIMITS OF MY WORLD"

I DEN SPRÅKPOLICY, som nyligen antagits vid Göteborgs universitet, skall andelen avhandlingar på engelska öka. Det verkar som om åtminstone en sida i den pågående debatten om engelska som önskvärdt språk för svenska avhandlingar baseras på outtalade antaganden.

Anders Flodgren är t ex stolt över att nästan alla avhandlingar på KTH är skrivna på engelska. Jag vill dock påpeka att de flesta tekniska och medicinska avhandlingar inte är skrivna på engelska, utan i en teknisk kod som lånar grammatik och ortografi från engelskan. De kunde lika gärna vara skrivna på volapück eller esperanto. Situationen är helt annorlunda inom samhällsvetenskap och humaniora (undantag finns också här, där avhandlingar kan vara skrivna i jargong). Inom dessa discipliner är det dock verkligen så att språket både sätter och öppnar gränser för den värld som skapas i texten.

TROTS ATT MÅNGA CITERAR Wittgenstein eller till och med Paul Verlaines "Il n'y a pas dehors du texte", som sedan använts av Derrida, kan man i debatten upptäcka en djupt sittande övertygelse om att vetenskapen säger sanningen om världen (filosofi som naturens spegel) och att en sanning är en sanning på alla språk.

Om det bara vore så enkelt! Umberto Eco har många gånger påpekat att en översättning till och med kan vara bättre än originalet. Med översättningen skapas en ny text som lever i sin egen värld. En god översättare söker inte ord som exakt motsvarar källspråkets ord. Han eller hon söker tankefigurer och kollektiva vanor som motsvarar – påminner om – de som är beskrivna i originalet. Detta gäller alla översättningar, även de från och till ett globalt språk som engelska eller, tidigare, latin. Det globala språket är nämligen också lokalt i vissa sammanhang (ett faktum som ofta glöms bort av entusiaster till publicering i internationella tidskrifter, där man gör misstaget att ta nationella amerikanska eller brittiska tidskrifter för internationella).

ÖVERSÄTTNING TILL och från ett globalt språk har alltid sitt pris. Filosofen Alisdair MacIntyre har beskrivit detta mycket väl. Den som ska översätta en lokal text till det globala språket finner att det sistnämnda saknar ord och till och med fenomen som beskrivs i det lokala idiomet. För eller senare börjar han eller hon misstänka att sådana lokala fenomen är av mindre betydelse eftersom det måste finnas skäl till att ett visst språk har blivit globalt, det måste vara överlägset på något sätt. Denna tysta hypotes bekräftas när översättaren inte hittar ord i det lokala språket för det som sägs i det globala – ytterligare ett bevis för att den lokala kulturen är fattigare och underlägsen. Om även översättare som till en början har en naturlig stolthet för sin egen kultur börjar tveka med tiden, vad kan då sägas om dem som från början underkänner sin kultur och sitt språk som underlägsna?

Det betyder inte att forskning inte skall kommuniceras på engelska. Avhandlingar bör för det mesta skrivas

på svenska och sedan, gärna utifrån en avslutande god engelsk sammanfattning, presenteras för en internationell publik i några artiklar på engelska. Att göra så är viktigt och i linje med den brittiske filosofen och statsvetaren Michael Oakeshotts påpekande att vetenskapen är en av det mänskliga samtalets röster som pågått i tusentals år och att själva vetenskapen också är ett samtal. Vi måste kommunicera, men också vara medvetna om samtalets oundvikliga kostnader.

DESSA ÄR INTE BARA symboliska. Språkgranskning kräver talang och färdighet, något som inte är automatiskt givet till alla med ett visst språk som modersmål. De som utför språkgranskning måste ha bra betalt. "Korrekturläsning" är en enkel procedur som kräver kontroll av tekniska fel i spaltkorrektur och det bör en författare göra tillsammans med en teknisk redaktör. Korrekturläsning har ingen betydelse för språkgranskning att göra. En text kan för övrigt vara grammatiskt och ortografiskt korrekt men ändå bli helt absurd om språkgranskaren inte förstår budskapet – något som händer ganska ofta. Någon part måste alltid vara beredd att täcka kostnaderna för en riktig språkredigering av en vetenskaplig text.

I viss mån har vi tur som lever och skriver på 2000-talet. Engelska är en blandning av latin, grekiska och anglosaxiska, vilket gör det relativt lätt att lära för svenskar. Tänk om ryska hade blivit det globala språket för vår tid – fantastisk vackert, men nästan omöjligt att behärska med sin rikedom av neologismer och den slaviska grammatikens täta djungel. Eller skänk en tanke åt våra barnbarn som kanske kommer att behöva lära sig kinesiska.

SOM INVANDRARE vet jag alltför väl vilket otroligt privilegium det är att kunna uttrycka sig på sitt modersmål. Ge inte upp det! Som invandrare vet jag också att två- och flerspråkiga författare uppskattas i både skönlitteratur och vetenskaplig litteratur. Det är dock mycket svårt att lära sig två främmande språk samtidigt – och så skulle det bli om alla svenska forskarutbildningar vore på engelska och alla avhandlingar skulle vara skrivna på detta språk. Alla icke engelskspråkiga författare gör heroiska ansträngningar för att konkurrera med anglosaxiska författare på deras eget språk. Det finns ingen anledning att också göra det till ett martyrskap.

Denna text har blivit språkgranskad...

Barbara Czarniawska
PROFESSOR I ALLMÄN FÖRETAGSEKONOMI
GRI, HANDELSHÖGSKOLAN

Detta är en något reviderad version av den debattartikel som var publicerad i Universitetsläraren, nr 16, 2006.

Det oansvariga universitetet

SÅ HAR VI DÅ ÅTERIGEN genomlidit ett år med det sedvanliga ansöknings- och bedömningsraseriet. Besluten från VR, FAS, FORMAS, MISTRA och allt vad det heter har trillat in. Majoriteten av dem som sökt är naturligtvis besvikna eftersom beviljningsgraden verkar ha nått en "all time low", åtminstone vad gäller VR där inom mitt område 93 procent av alla ansökningar avslagits.

Det går naturligtvis att svära ve och förbannelse över att så mycket av vår tid numera går åt till "torrsim" – att antingen planera och skriva ansökningar och att vara med och bedöma dem. Inte minst arbetet när det gäller detta med "starka forskningsmiljöer" och "stora program" är mycket tidskrävande. Fakultetsmedlens urholkning ger emellertid oss inget alternativ, vi måste delta.

Frågan är emellertid vad som är alternativet. Från den förra regeringen har man sagt att det inte går att ge mer pengar direkt till universiteterna eftersom dessa har en beslutsstruktur som inte förmår prioritera. Istället är man fast i gamla automatiskt verkande fördelningsnycklar vilkas rationalitet ligger förborgad i ett historiskt töcken som ingen längre minns. På vårt eget universitet har jag länge undrat varför det ska kosta så mycket mer att utbilda studenter vid den humanistiska fakulteten jämfört med exempelvis min egen.

Mina egna erfarenheter från forskargolvet innebär att jag dessvärre måste ge universitetens kritiker rätt. Mitt exempel är beslutet att under två (och kanske nu ett tredje) år stänga antagningen till forskarutbildningen vid min egen institution, som fakultetsledningen tvingat oss till. Detta är historien: År 2002 kom Vetenskapsrådets utvärdering av svensk statsvetenskap. De internationella utvärderarnas rapport om 220 sidor kom fram till att vår institution var den ledande i landet och man prisade särskilt forskarutbildningen som ansågs vara av klar internationell klass. Detta var ingen tillfällighet – tillsammans med mina kollegor hade jag satsat på att skapa en internationellt gångbar forskarutbildning med förebild från de amerikanska spetsuniversiteten. Idén byggde i grova drag på att skapa "årsklasser" av doktorander där vi antog 5–6 varje år som tillsammans genomgick ett kvalificerat kurspaket det första två terminerna. Pedagogiskt byggde detta på att doktorander lär sig mest av att vara i en "tät" intellektuell miljö med mycket kommunikation med många lärare och inte minst sina doktorandkollegor.

Inte bara Vetenskapsrådets utvärdering visade att vi var på rätt väg. Några av dem som disputerade har nått exceptionella framgångar på den internationella arenan när deras avhandlingar blivit bedömda (tjänster vid ledande universitet, utmärkelse för "bästa avhandling i Europa", etc.). Till detta kom att vi presterade ett "nollfel" i så motto att ingen av de 45 som antogs 1995–2003 valt att

avbryta (eller ombetts avbryta) sin forskarutbildning, vilket jag tror är unikt inom vårt område.

Systemet byggde på att vi kunde finansiera 2–3 doktorander på fakultetsmedel och lika många på externa anslag. Två år med otur i anslagssökandet ledde emellertid till att vi drog på oss ett underskott om cirka 2 miljoner, vilket var skälet till att fakulteten tvingade oss att stänga antagningen året efter VR:s utvärdering.

Sedan dess har institutionen nått ytterligare framgångar – två av professorerna har (som enda statsvetare) tilldelats Vetenskapsrådets särskilda anslag för "långsiktigt stöd till ledande forskare". Vi erhöll i år ett av Riksbanksfondens stora programanslag om 36 miljoner. Listan kan göras längre.

Om universitetet varit en professionell organisation där ledningen tagit sitt ansvar skulle man rimligen valt att inte stänga ner forskarutbildningen vid en så framgångsrik verksamhet utan hållit huvudet kallt och räknat med att vi snart skulle erhålla anslag som täckte den lilla brist som uppstått. Det skulle ha kostat universitetet 25 promille av sin årsbudget att rädda en av landets bästa forskarutbildningar inom det samhällsvetenskapliga området. Frågan är vilken respekt man ska ha för en universitetsledning som inte orkar omprioritera en kvarts procent av sin budget för ett sådant ändamål.

Varför skedde då detta fatala missgrepp? Mina svar är två. Dels en svår missynsamhet från många av de min-

dre framgångsrika kollegorna vid fakulteten – akademiker är inte bra på att tåla andras framgångar. Dels en ledning som lät detta ske. Men framför allt är skälet att man valt att låta beslut som dessa styras av de historiskt etablerade automatiska fördelningsnycklar som blivit verksamhetens förbannelse. Istället för att ta sitt ansvar som akademiska ledare och göra de prioriteringar man tror på och våga stå för dem så abdikerar man bakom dessa fördelningsmodeller. Resultatet i detta fall är en fakultets- och universitetsledning som sett sig tvingad att lägga ner en exceptionellt väl fungerande verksamhet av kortsiktiga kamerala skäl samtidigt som man ekonomiskt stött miljöer som man själv vet är rent dysfunktionella och svårt lägprensterande.

Idag ser jag resultatet av denna fatala misshushållning med resurser. När vi nu ska starta verksamheten för det stora programanslag som vi erhållit från Riksbanksens Jubileumsfond så saknar vi ett dussin doktorander på institutionen. En rimlig gissning är att omkring hälften av dem idag skulle ha skrivit sina avhandlingar inom programmet. Bara den som haft ansvaret för ett större forskningsprogram kan sätta sig in i hur bedrövt detta känns.

Bo Rothstein

INNEHAVARE AV AUGUST RÖHSS PROFESSUR I STATVETENSKAP

För Dig som är anställd vid Göteborgs universitet

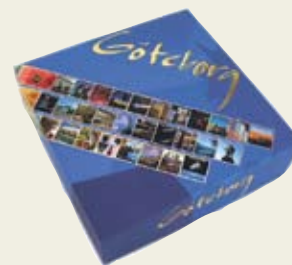
Klipp ur och sänd till, SEKO Vasaparken Box 100, 405 30 Göteborg, eller GU internpost, SEKO Vasaparken. Telefon: 031-773 1173

Kontakta mig, jag är intresserad av medlemskap i SEKO

Namn .....

Adress .....

Telefon .....

Göteborg – spelet om din stad

Kunskap ger utdelning! Varje gång du passerar Göteborgs universitet belönas du för allt slit och erhåller 4000 kr från banken... Är det på riktigt? Nä, bara på låtsas.

Det handlar om "Göteborg - spelet om din stad", ett spel där man köper, säljer, byter och bebygger kända platser i Göteborgsmiljön. Vad sägs om att bli hotellägare på Götaplatsen? – bra mycket mer lukrativt än att ha en tomt i Bergsjön. Eller kanske känner du för att köpa upp stans idrottsklubbar: GAIS, Örgryte, IFK Göteborg och Frölunda Indians är till salu. Casino Cosmopol fångslar besökaren i en, två eller tre omgångar med roulettespel per tärning. Som ägare till Stena Line eller Västtrafik kan du vid någon strategisk tidpunkt förflytta dig vart du vill på spelplanen.

På de välgjorda sedlarna har vi William Chalmers med sina handelsfartyg, Sven Wingqwist med kullagret, Victor Hasselblad med sina kameror, och Yannick Tregaro med Christian Olsson. Bland spelpjäserna väljer du kanske stadiga bitar som Ostindiefararen eller Juvelkvarnen före den lilla räfflade plattan som föreställer Paddan.

Sponsringen av spelet är kanske inte precis diskret, men varierad och väl infogad i själva spelet. Det hela är genomarbetat och kul – en bra julklapp till alla göteborgare, inte minst göteborgare i forskningsringen.

Spelet finns till försäljning i GU-shopen.

Besök gärna webbshopen www.gushop.adm.gu.se, där du även hittar andra present- och profilprodukter.

Beställ informationsmaterial kostnadsfritt!

www.gu.se/omuniversitetet/trycksaker

Barriären av misstro kan upplösas

PRIVAT FOTO

Stafettpippen PETER SJÖMAR funderade i förra Stafettpippen på förhållandet mellan forskare och fiskare: ".../skulle man kunna gå ännu längre och tänka sig att fiske kunde vara ett eget vetenskapligt ämne, med egen teori och praktik? I så fall skulle det finnas två slags fiskare: De som fiskar för att få fisk och de som fiskar för att utveckla kunskap om fiske." I bakgrunden ligger något som debatteras flitigt: finns det en eller flera verkligheter, och vems verklighet beskriver forskningen? Tja, säger jag med mitt (naiva?) naturvetarperspektiv, det är klart att det bara finns en verklighet där ute, i den betydelsen att det vid ett visst ögonblick bara finns en viss mängd fisk. Däremot finns det flera sätt att bedöma hur mycket fisk det finns, och framför allt finns det olika åsikter om hur mycket av den fisken som ska fiskas. Hur vi beskriver en del av verkligheten (hur mycket fisk som finns) får mycket olika konsekvenser, både för yrkesfiskaren som skall få ihop till sin inkomst och för kustbon som vill ut och dorja en vacker sensommarkväll (för att inte tala om makrillen själv i havet). På så sätt skapar vi en

annan aspekt av verkligheten.

Orsaken till att fiskaren säger att det finns gott om torsk och forskaren säger att det finns ont om torsk, ligger i hur de hämtar in kunskapen om torsk mängden. Lite förenklat kan man säga att fiskaren undersöker hur mycket fisk man kan fånga, medan forskaren undersöker hur mycket fisk det finns. Vad är skillnaden på det då? Jo, fiskaren är förstas en mycket skicklig yrkesman (ja, det är nästan undantagslöst en man), så han kan fånga fisk även om det blir färre av dem i havet. Fiskaren kan kompensera minskade totalmängder genom att söka fisken där den samlar sig, och det dröjer därför innan effekterna av minskade bestånd märks i minskade fångster. Detta var vad som skedde innan kollapsen av torskbestånden utanför Newfoundland, det kanske mest kända skräckexemplet på hur det kan gå fel i fiskeriförvaltningen.

ATT DET ÄR MYCKET SVÅRT att bedöma hur verkligheten (fiskmängden) ser ut, kombinerat med mycket olika åsikter om hur vi ska agera på vår bild av verkligheten, gör fisk och fiske till ett särdeles snårigt och inflammatoriskt ämne. Den allmänin-

tresserade läsaren av GP blir förmodligen ganska förvirrad när fiskeriforskaren och fiskaren säger så helt olika saker. Jag som ändå ägnat några år åt att försöka sätta mig in i detta, tycker också att det är krångligt. Fiske är på sätt och vis ett eget vetenskapligt ämne, med fler detaljer och "om" och "men" än man anar, och däri ligger kanske ett problem.

MEN FÖR ATT KNYTA AN TILL Peter Sjömars undran, kommer alltid fiskare och forskare att arbeta skilda från varandra? Nej, precis som Peter antyder så finns det ingen möjlighet för forskarna att samla in all information på egen hand. Fiskarkåren kommer alltid att vara fler dagar ute till sjöss än forskarna. Att inte ta tillvara den kunskap som de får varje dag vore förstås slöseri. Och mycket riktigt, uppgifter om vad fiskarna fångar, hur mycket, vilka arter, hur lång tid det tog och så vidare, är en av de viktigaste källorna till information som fiskeriförvaltarna använder sig av när de försöker bedöma fiskbeståndens storlek. Detta är inte helt okontroversiellt: Fiskarkåren tycker att dessa kontroller och satellitsändare, detta eviga ifyllande av blanketter, är både tidsödande och ibland kanske kränkande. I det skiljer de sig nog inte från andra företagare som är mer intresserade av att utföra sitt yrke än att administrera det. Men jag antar att vad Peter är ute efter är något annat, något mer konstruktivt och utvecklande samarbete. Jovisst förekommer sådant idag också: forskare och fiskare utvecklar och testar nya redskapstyper tillsammans på båtar under vanligt fiske, och försök till gemensam förvaltning av fisket pågår.

FISKARE ÄR OCKSÅ en slags extra kustbevakning, som rapporterar oljeutsläpp, båtar i sjönöd med mera. Man skulle också kunna tänka sig andra former för samarbete. Alla som åkt ut på öppet hav bara några minuter utanför vår kust efter en höststorm vet att där ute finns de, alla spännande havsfåglar (liror, alkekungar, havssulor och allt vad de heter) som hämtar andan efter blåsten. Fågelskådarna skulle nog gärna följa med ut på fiskebåten en sådan dag. Marinbiologerna skulle

kunna söka igenom det som kommer upp på däck med trålen på en fiskebåt, och som sedan förstas slängs tillbaka igen. Där finns förmodligen många arter som vi biologer förgäves söker efter med våra små bottenhuggare.

För att sådant samarbete ska bli verklighet krävs nog en insats från bägge parter. Forskarnas och fiskarnas roller och attityder har alltför länge varit cementerade. En bra start skulle kanske vara att träffas utan att börja diskutera alla tviste frågor (torskkvoter, trålskador och sådant), utan istället diskutera till exempel intressanta fåglar man sett efter en storm, hur krafter ska förvaras för att hålla sig så bra som möjligt, var det finns båtvrak som inte är utsatta på sjökort, skillnaden i sjöegenskaper hos en snäcka och en julle, och andra vardagliga ämnen. Är inte det en taktik som man ibland tar till i diplomati, att man väntar med de svåra tvisterna och löser de lätta först?

MEN HUR SKAPAR MAN den anda av tillit som gör att man kan sitta tillsammans och småprata? Är det bästa att se till att konflikterna kommer upp på bordet först, så att man kan rensa luften och sedan gå vidare? I så fall har vi befunnit oss i det stadiet inom fisket de senaste 30 åren, och tecknen på att vi nu är redo att gå vidare finns, men de är svaga och spridda. Eller ska man istället fokusera på gemensamma intressen, först riva ner misstron för att sedan kunna ta tag i de infekterade frågorna? Jag kan se att det finns saker som talar för och emot bägge strategierna. Kan fisket här lära sig av proffsen: hur gör man för att lösa upp förtroendetvister när det gäller till exempel internationella kriser eller förhandlingar över politiska blockgränser? Finns det tips och tricks vi kan använda oss av inom fisket eller i andra vardagskonflikter? Med den frågan vill jag skicka vidare stafettpippen till Leif Eriksson på institutionen för freds- och utvecklingsforskning.

Per Nilsson

UNIVERSITETSLEKTOR VID TJÄRNÖ
MARINBIOLOGISKA LABORATORIUM

BILDDATABASEN

Nu mer än niotusen bilder!
bildbank.gu.se

På Artisten har Satoko Berger Fujimoto mött många av de musiker hon nu arbetar med och ger ut på skiva. Här finns också en del av de sällsynta äldre instrumenttyper som hör tidig musik till.

Med passion för renässansmusik

Det glittrar i hennes ögon när hon talar om gamla orglar och toner från sekler tillbaka. Satoko Berger Fujimoto är lärare i japanska vid institutionen för orientaliska och afrikanska språk, men brinner för västerländsk musik från tidiga epoker.

Fritid TRE ÅR HAR KOMMIT ATT BLI avgörande i Satoko Berger Fujimotos liv: 1966 då hon kom till Tyskland för att lära sig tyska, 1977 då hon gifte sig med Sven Berger och flyttade till Sverige och 1988 då en trafikolycka handikappade henne.

Men vi börjar i Tyskland. Det som bara var tänkt att bli ett år med tyska språket förlängdes med kontorsarbete och ytterligare studier i andningsteknik, kroppshållning och rörelse. Under ett sommaruppehåll träffade hon svensken Sven Berger, en av föregångarna inom den tidiga musik-rörelsen.

– **HAN TOG MED MIG** på en sommarkurs i dans och musik från medeltiden och renässansen och det väckte mitt intresse, säger Satoko Berger Fujimoto.

Det blev ett intresse som håller i sig än. Hon följde sedan med till Sverige, men det var svårt att som

invandrare med tysk utbildning få jobb inom andnings- och rörelsepedagogik. Hon undervisade i japanska på Folkuniversitetet, läste svenska och utbildade sig vidare inom tidig musik och dans. Så småningom lossnade det: hon startade en egen firma – Musica Rediviva – och sålde bland annat noter och instrument för tidig musik. Hon fick också en tjänst som andnings- och rörelsepedagog på Artisten.

– ”Jag går och andas hos Satoko”, brukade studenterna säga, berättar hon.

INTRESSET FÖR medeltids-, renässans- och barockdans ledde också vidare till arbete med bland annat koreografi och samarbetet med Michela Cajchanova på Scenhögskolan. På universitetet var hon också med och byggde upp ett centrum för musikermedicin med fokus på ergonomi. Hon upptäckte att det fanns ett behov av tidsenlig musik att dansa till och tanken på en skiva med musik i den franske dansläraren Arbeau's 1500-talsanda tog form. Både graciös körmusik och kraftfull festmusik med slagverk, sträng- och blåsinstrument.

Då inträffade olyckan som delvis förlamade henne. Med bruten nacke var hon till en början helt orörlig. Hon

Satoko är glad över att det finns fina instrument på Artisten, som denna barockorgel.

berättar om läkaren som vårdade henne under månader på Sahlgrenska sjukhuset och som var övertygad om att hon skulle kunna fortsätta med att ge ut skivan med tidig musik för dans. Han hade rätt. En första dansmusik-cd kom, något försenad, ut till 400-årsjubileet av Arbeau's berömda dansinstruktionsbok från 1589. Hon visar dansstegen som fästs på tavlor och beskriver hur kvinnornas steg inte är lika lätta att studera eftersom benen och fötterna på den tiden doldes under fotsida klänningar. Med en knyck med benet visar hon hur släpet lades på plats i dansens vändningar. Idag kan man inte förstå att hon varit förlamad.

– Men jag var mycket svag när jag kom tillbaka till universitetet och kunde inte fortsätta med dans- och rörelseövningarna.

Istället fortsatte Satoko med att undervisa japanska och fick senare en adjunktstjänst på institutionen för afrikanska och orientaliska språk. Men musiken har alltjämt varit med. Faktum är att inspelningar och utgivning hela tiden utökas. Under nästa år blir det också mer fokus på att få ut musiken utomlands.

GENOM MUSIKERVÄNNER får hon ständigt nya uppslag. En sommar åkte hon runt i Sverige tillsammans med en grupp bestående av en organist, en orgeltrampare, en orgelbyggare och en ljudtekniker för att pröva och spela in intressanta historiska orglar. Det blev en skiva med sju av orglarna. Även modern musik har getts ut på skivbolaget, men ändå helt annorlunda gentemot annan utgivning i Sverige, till exempel albumet med solomarimba. Nu väntar en skiva med nyckelharpa och cembalo, som hon tycker ska bli väldigt spännande.

– Var och en av de båda medverkande är en unik kombination av både spelman och musiker, som både kan följa en notbild och komma loss och improvisera. Det låter jättebra, säger Satoko.

Viveca Bladh

En välbehövlig översyn av den mediala etiken

Den pressetiska debatten har på goda grunder intensifierats de senaste åren. Klara övertramp, främst inom kvällspressen, har satt press även på de redaktioner, som intar en ansvarsfull hållning.

Gästkrönikan **MEN PRESSETIKEN** är också cyklisk. Trots att den katalog som styr pressmediernas publicistiska hållning i stort sett varit oförändrad sedan mitten av 1970-talet, har praxis varierat starkt. Om det är den allmänna opinionen som påverkat praxis eller en ändrad hållning hos utgivarna som förändrat den allmänna opinionen är inte helt enkelt att avgöra.

Men det är lätt att konstatera att när narkotikamissbruk på 1970-talet på allvar blev ett samhällsproblem, publicerades frikostigt namn på narkotikabrottslingar. Men nota bene som regel först efter fällande dom och flerårigt fängelsestraff.

1980-talet blev den ekonomiska brottslighetens decennium. Nolltaxerare fick schavottera tillsammans med skalbolagsdirektörer.

Så kom 1990-talet med högerextrema grupper, som presenterades med namn och bild.

Kontokortsjournalitiken, nu kompletterad med licensavgiftskontroll, har levt längre men har möjligen nått sin topp.

Vad väntar nu? Min gissning är att mutor och bestickning kommer att dominera avslöjandejournalistiken de närmaste fem åren.

Spelregler för press, radio och TV ges ut av Pressens Samarbetsnämnd. Här finns publicitetsregler, yrkesregler och regler om textreklam (www.po-pon.org). I branschen finns starka krafter för att dessa ska revideras, men också ett motstånd som baseras på att det inte

är reglerna som brister, det är uttolkningen av dem.

Men nu hörs vapenskrummel från politikerna. Även om ingen tror att någon på allvar vill begränsa den svenska tryckfriheten eller författa statliga pressetiska regler, går mullret inte att ignorera. Lagstiftarna håller ju redan på med diverse inskränkningar i öppenheten. Varje steg är litet, men de är många.

Detta kombinerat med att röster utanför branschen också kritiserar den mediala etiken kommer troligen att leda till en välbehövlig översyn. Det gäller att stämma i bäcken. Kanske blir förändringarna inte särskilt stora, men bara det faktum att frågorna/reglerna belyses vore en välgärning.

DE YRKESETISKA REGLERNA, det vill säga hur en journalist bör uppträda, har varit mindre uppmärksammade i den offentliga debatten fram till alldeles nyligen då en reporter på Expressen fälldes i domstol för "föregående av allmän ställning" i jakten på nyheter om den kidnappade Sibadirektören i Göteborg. Vidare har en reporter lämnat samma tidning efter att ha spelat en dubiös roll i folkpartiets inloggning i det socialdemokratiska intranätet.

Varje seriös redaktions största tillgång är dess trovärdighet. Den är tidsödande och svår att förtjäna, men den kan tillintetgöras på nolltid.

Läsare förefaller acceptera att en del tidningar inte är helt trovärdiga. Korrektheten är inte större än en tavelträff med hagelbössa. Och ibland förekommer rena konstruktioner eller lögnar. Likväl säljer det.

Men för den seriösa pressen är det annorlunda. De bedöms efter ett annat regelverk. Allmänheten kräver en högre standard.

JMG har en omfattande och ambitiös kurs i press-

etiska frågor. Den basen är nödvändig för att kommande journalister ska kunna ägna sig åt granskande kvalitetsjournalistik istället för att bara fylla det stora omätliga nyhetshålet som finns på nätet. Där snabbhet slår ut eftertanke, där "tilltal" är viktigare än innehåll.

SOM INNEHAVARE AV familjens Hjärnes gästprofessur i praktisk journalistik på JMG är det därför en stor förmån att få bidra med färsk arbetslivserfarenhet i mötet med ambitiösa studenter. Att därtill alla kolleger på institutionen tar emot oss gästarbetare med öppna armar och ser oss som den komplettering vi är, gör tiden än mer givande.

JMG:s ambition, att studenterna efter examen ska ha en utbildning som leder till jobb och försörjning just som journalister, ger en extra tillfredsställelse.

Hans Månson

SYDSVENSKA DAGBLADETS FÖRRE CHEFREDAKTÖR, ÄR NY GÄSTLÄRARE I PRAKTISK JOURNALISTIK VID JMG. HAN HAR TIDIGARE BLAND ANNAT ARBAT SOM INRIKESCHEF, NYHETSCHEF OCH BITRÄDANDE REDAKTIONSCHEF PÅ SVENSKA DAGBLADET OCH VARIT VERKSAM PÅ RAPPORT OCH AKTUELLT. HAN ÄR OCKSÅ ETIKKRÖNIKÖR I PSENS TIDNING. JUST ETIKFRÅGOR HÖR TILL DE OMRÅDEN SOM HANS MÅN SON TÄNKER FOKUSERA MEST PÅ SOM GÄSTLÄRARE UNDER SITT ÅR VID GÖTEBORGS UNIVERSITET.

Kerstin Norén blir kändis i Karlstad

Cirka 150 frågor har Kerstin Norén hunnit svara på under de fem år hon skrivit Språkspalten i GU Journalen.

Nu lämnar hon inte bara tidningen utan även institutionen för svenska språket och uppdraget som prorektor vid GU, för att istället bli rektor i Karlstad.

Hon är redan varnad – att vara rektor vid Karlstads universitet innebär att vara en av traktens kändisar.

KERSTIN NORÉN brukar svara på i genomsnitt tre frågor i varje Språkspalt. Förutom att svara på läsarfrågor har hon också skrivit om varför man använder latin vid promotionshögtiden och tipsat om bra språkböcker, exempelvis Språkriktighetsboken.

– Rena språkriktighetsfrågor är inte lika roliga som nyfikenhetsfrågor om gamla och nya språkliga fenomen, förklarar Kerstin Norén. Men det finns förstås ett stort intresse för språkriktighet

och ett behov av att få goda råd om hur man bör använda språket. Att ge språkråd handlar delvis om att diskutera olika alternativ och att ge rekommendationer för olika stilarter, men också om att göra människor uppmärksamma på vilka attityder som finns till ett visst sätt att uttrycka sig.

För inte så länge sedan antog Göteborgs universitet, som första lärosäte i landet, en språkpolicy. Där slås det fast att fler kurser och mer information ska

finnas på engelska men att svenska språket också måste stärkas.

– Min åsikt är att vi måste ha undervisning på både svenska och engelska. Populärvetenskapliga framställningar bör förstås vara på svenska men när det gäller forskning är det viktigt att skriva på god engelska. Det enkla skälet är att forskningen är så specialiserad att man i de allra flesta fall inte får tillräckligt kompetenta samtalspartner om man håller sig till svenska. Det finns de som oroar sig för att detta skulle kunna leda till en dominoeffekt: om svenskan blir mindre använd inom ett visst område så börjar språket användas mindre även inom något annat område, och sedan inom fler och fler områden. Den risken tror jag dock inte är så stor. I vilket fall som helst så är universitetets två viktigaste uppgifter att bedriva forskning och utbildning av hög kvalitet, och då är det i många fall engelska som gäller, vare sig vi vill det eller inte.

GU:s språkpolicy är något som Karlstads universitet visat intresse för. Kerstin Norén hoppas också kunna arbeta vidare med Bolognaprocessen samt få till stånd ett kvalitetssystem liknande det som finns här.

– Men jag kommer säkert att lära mig en hel del av dem också. Karlstads universitet är mycket framgångsrikt både när det gäller internationalisering och när det gäller regional samverkan, förklarar Kerstin Norén. Jag har skaffat mig en liten lägenhet där men kommer att veckopendla hem till Göteborg. Så är det tydligen många som gör. Av den avgående rektorn Christina Ullenius har jag fått veta att om man är rektor för Karlstads universitet så är man känd i hela trakten. Det är förstås inte så konstigt, universitetet är väldigt viktigt för regionen, så jag hoppas att det kommer att kännas bra.

Eva Lundgren

Stavningen signalerar status

Språkspalten IBLAND KAN stavningsvarianter ge indikationer på en komplicerad tillkomsthistoria. I andra fall är stavningsvarianter mer en fråga om så kallad prydnadsstavning, det vill säga man väljer eller lägger till bokstäver som, i vissa kombinationer, har högre status än andra genom att framför allt signalera samband med ett utländskt högstatusspråk. Detta sker vanligen i namn, som till exempel *Claes* i stället för *Klas*, *Dahl* i stället för *Dal*, *Quist* i stället för *Kvist*, men också i varumärken och dylikt som *natterème* i stället för *natträm*.

I fråga om ordet *te* kan det nog röra sig om både en komplicerad historia och om prydnadsstavning i statushöjande försäljningssyfte. Jag har fått en fråga om varför man ibland ser variantstavningar som *the* och *thé* i svenskan. Historien bakom ordet *te* är följande: Nederländska handelsmän introducerade en sydkinesisk form av det kinesiska ordet för *te*, transkriberat till latinsk skrift som *t'e*, på nederländska stavat *thee*, i början av 1600-talet. På tyska blev det *thee* eller *tee*, på franska *thé*. Svenskarna lånade

in ordet från franska och/eller tyska ungefär hundra år senare och, tillsammans med danskarna införde man stavningsformen *te*. Men de utländska stavningsformerna dröjde sig kvar och används fortfarande i vissa fall som just prydnadsstavning på förpackningar och dylikt.

I VISSA SYD- OCH ÖSTEUROPEISKA språk är det istället formen *ch'a*, som är ordets form på den kinesiska huvuddialekten mandarin, som har utgjort grunden för lånet. Så är det till exempel i ryska och portugisiska. På hindi har man också utgått från den formen, här heter ordet *chai*, en form som också har påverkat flera europeiska språks ord för vanligt *te*. Intressant nog har *chai* börjat dyka upp i bland annat svenska på senare tid, som beteckning på en söt, kryddad tedryck. Å andra sidan håller *te* ställningarna; *grönt te* har blivit populärt, och de senaste månaderna har jag för första gången också stött på, men ännu inte prövat, *vitt te*. Något som däremot tycks mer eller mindre försvunnet är *silverte*. När jag var barn på 1950-talet fick vi ibland silverte,

det vill säga varmt vatten med mjölk i. Enligt andra beskrivningar ska det vara varmt vatten med socker, och eventuellt mjölk eller grädde. Eftersom namnet enligt Svenska Akademiens ordbok kommer av den silveraktiga färgen på drycken, tycker jag att mjölk eller dylikt borde vara en förutsättning. Fast jag såg på en hemsida nyligen att enbart varmt vatten kallades silverte, rekommenderat som ett hälsosammare dryckesalternativ än kaffe, så jag kan ju ha fel. Vanligt är det i varje fall inte, och inte heller gott, som jag minns det.

EN ANNAN FRÅGA RÖR varför meningar som *Han spelade riktigt bra* och *Det blir säkert roligt* låter som om man tvivlar lite på innebörden i det sagda. Det rör sig här om speciella användningar av *riktigt* och *säkert*. De är i sådana meningar obetonade. Skälet till den här funktionen är att om man verkligen menar att något är *bra* behöver man bara använda just det ordet. Att lägga in en extra försäkran, som *riktigt* i det här fallet, är en indikation på att man egentligen är tveksam till att ordet *bra* är passande. Och det tvivlet

devalverar så att säga betydelsen av *bra*, trots att det på ytan kan se ut som om det förstärker det. På motsvarande sätt är det med *säkert* i den andra meningen och med alla förstärkande adverbial som används på motsvarande sätt. Är man övertygad behöver man ingen språklig förstärkning till de ord man valt!

MED DETTA AVSLUTAR JAG min sista språkspalt för GU Journalen, för att flytta till ett annat universitet. Tack för alla frågor och kommentarer som jag har fått under årens lopp. Det har varit ett nöje att diskutera språkfrågor med er!

Kerstin Norén

AVGÅENDE PROREKTOR

Mycket vetande i ett nötskal

Galileo a madam di Lorena heter en skrift från 1615 där Galileo Galilei redogör för sin syn på relationen mellan vetenskap och den Heliga Skrift.

Det som är speciellt med just den bok som UB äger, är dock inte så mycket innehållet som storleken: boken är tryckt 1897, är på 17 x 10 millimeter och förvaras i ett litet nötskal. Det är sannolikt den minsta bok som någonsin tryckts med lösa typer.

UB:s rariteter UB ÄGER cirka 250 miniatyrböcker. En stor del av dem donerades av Stig Roth, som under trettio år var chef på Göteborgs historiska museum.

– Han var en hängiven samlare av miniatyrböcker och har bland annat skänkt en kryddhylla full av små böcker, berättar bibliotekarie Anders Larsson. Hyllan har senare fyllts på med material från andra samlingar.

Med miniatyrbok brukar man mena en bok som är högst 75 mm hög. Boken får inte vara för hårt skuren utan ska ha samma proportioner som en riktig bok, med marginaler och normalt antal rader på en sida.

– MEN REGELN OM 75 mm får man inte ta för allvarligt på. *Oxford University Finger New Testament* från 1892 är exempelvis 90 mm på höjden. Men eftersom den bara är 25 mm bred hör den utan tvekan ändå till miniatyrböckerna.

De allra äldsta tryckta miniatyrböckerna kom redan på 1400-talet. Men det var under 1600-talet som miniatyrboken upplevde en blomstringstid. Då trycktes bland annat *Een lijten psalmbook, ther vithinnan the förnämste psalmer som i Gudz försambling siungas*, en liten volym på 63x36 mm.

– Det kom aldrig ut särskilt många miniatyrböcker i Sverige men detta är ett undantag, förklarar Anders Larsson. Boken trycktes 1661 i Strängnäs och är sannolikt den äldsta miniatyrboken

från vårt land. UB:s exemplar är helt unikt eftersom det är komplett och i sitt ursprungsband.

EN AV DE MEST omtalade miniatyrböcker som finns är Dantes *Divina Commedia* från 1878.

– På 1800-talet upplevde miniatyrboken en renässans, bland annat för att man då kunde framställa små böcker med hjälp av fototeknik istället för att trycka med lösa miniatyrtyper. Men just *Divina Commedia* är tryckt med lösa

typer, vilket tog hela fem år. Det påstås att tre tryckare förlorade synen under det mödosamma arbetet.

Bland UB:s minsta böcker finns även en fältkoran på 34 x 21 mm som trycktes av skotten David Bryce i början av 1900-talet.

– DEN BRITTISKA regeringen lät trycka boken i 100 000 exemplar och delade ut den bland muslimska soldater under första världskriget. Boken ligger i en bläckask med en lupp i locket.

Några av UB:s miniatyrböcker kommer från Carl Snoilskys omfattande samling.

– Här finns bland annat två böcker i tvärformat, som alltså är breda istället för höga. Det är *Geographiska underättelser för fruntimmer* från 1788, samt *Namn-kunniga fruntimmer* från 1795. Båda böckerna är på 36 x 72 mm.

TILL MINIATYRBÖCKERNA räknas också ett litet häfte, tryckt 1943, som innehåller Konungariket Norges grundlag. Omslaget pryds av den norska flaggan.

– Häftet är utgivet av Hjemme-fronten, berättar Anders Larsson, och det sägs säkert som en subversiv verksamhet under den tyska ockupationen.

Eva Lundgren

Vems demokrati är det egentligen?

Minns du inte vad du gjorde den 2 oktober i år? Det är kanske inte konstigt. För trots att det är födelsedag för kulturpersonligheter som Groucho Marx, Sting och Snobben så är det knappast en viktig dag för de flesta. Att dagen dessutom detta år inföll på en måndag, gjorde den knappast mer minnesvärd. Jag minns dagen eftersom det var då jag försvarade min avhandling.

Krönikan PÅ MINDRE ÄN 300 SIDOR text summerade jag årtal av arbete, idéer, förtvivlan och passion. Under några timmar en dag inhandlade jag nya manschettknappar, genomgick en akademisk ritual, skälade och tackade betygskommittén samt firade med vänner och familj till sent in på småtimmarna.

Sedan dess har, förutom gratulationer, den vanligaste kommentaren varit: Visst är det skönt att bli klar, att det är över? Viss är jag glad att bli klar med avhandlingen men det är inte över. Detta är bara början. Nu måste jag förklara min avhandling för dem som inte kommer att läsa den.

Jag skrev om de demokratiska effekterna av teknologireglering. Jag skrev att de som reglerar måste acceptera att teknologianvändare gör icke-konventionella saker med sin teknologi. Jag skrev att när vi reglerar teknologi reglerar vi samtidigt demokrati. På grund av detta måste alla vara delaktiga i hur teknologi regleras – det är inte en fråga för experter, det är frågor av vikt för alla.

Vad betyder allt detta?

Jag skrev om informationsteknologi, men låt mig ta ett mer konkret exempel först. Entrén till GU:s huvudbyggnad är byggd med många trappsteg, höga tunga portar samt symboliska lejon. En sådan ingång ger ett visuellt imponerande intryck men den förhindrar olika grupper att ta sig in. Ingången skapar en fysisk och mental barriär som kräver fysiskt och ibland mentalt mod att korsa. Utseendet och barriären formades av beställaren och arkitekten, med deras bild av användning och användare. Byggnaden är ett exempel på omedveten diskriminering, förankrad i sten, som vi idag försöker att anpassa och överbrygga.

IDAG LÄR ARKITEKTER sig att det är fel att bygga utan användaren i fokus eftersom det innebär att för-ringa människan och de demokratiska ideal vi hyllar. Samtidigt pågår ett allvarligt byggande utan hänsyn till användaren. Ett byggande som kommer att vara svårt att anpassa och överbrygga. Ett byggande som kommer att skada och utesluta, isolera och segregera.

Detta byggande sker inte i sten, utan med ettor och nollor. Det handlar om förändringar i basen för vår kommunikationsteknologi. Detta teknikskifte

möjliggör nya kommunikationsformer. Idag ser vi en ny våg av kommunikationsmöjligheter: från sms till bloggar. Nya sätt för alla att aktivt delta i vårt demokratiska samhälle.

Fram till Internet och digitaliseringen var tillgången till den demokratiska debatten begränsad. Medan alla hade, i teorin, demokratiska rättigheter att kommunicera, begränsades dessa starkt av svårigheten att nå ut till allmänheten. Större delen av demokratins medborgare var passiva konsumenter snarare än aktiva deltagare.

Men nu förändras den demokratiska kommunikationen. Det är inte enbart teoretiskt möjligt för vanliga människor att kommunicera med stora grupper. Nu kan (nästan) alla delta i en demokratisk diskurs. Det största hindret var förr tillgången till medier – men nu försvinner detta hinder. Nu har demokratins användare en unik möjlighet att använda demokratin på det sätt som det var tänkt.

Genom att tillämpa våra rättigheter till kommunikation skapas en större diskussionsplattform där agendan inte kan styras av de mindre grupper som kontrollerar medieutbudet.

Vad händer, om det händer?

Vad tror ni händer om vi alla börjar sätta demokratin på prov? Att vi prövar våra gränser? Att vi inte nöjer oss med vad som är teoretiskt möjligt utan utnyttjar teknologin för att hitta den demokratiska delaktighetens gränser?

Vad mitt arbete visar är att det håller på att ske ett omdefinierande av de rättigheter som vi alla trodde oss kunna lita på. Rättigheter som mötesfrihet, tryckfrihet eller yttrandefrihet är inte så breda som teknologin tillåter. Vi har en abstrakt vision om frihet som vi strävar efter men när vi får en teknisk infrastruktur som tillåter att vi bygger realitet av abstraktionen – då naggas friheten i kanten.

DET SOM DEFINIERAR demokrati är alltså inte de demokratiska teorier som vi alla hyllar, men den fysiska verklighet som begränsar vårt handlande. Ta bort dessa tekniska spärrar så inträffar en snabb begränsning av de teoretiska gränserna för det som är tillåtet. Det är som att tävla med någon som fuskar. Någon som ändrar reglerna under tävlingens gång så fort det ser ut som om fördelen hamnar någon annanstans.

Detta innebär att vi idag hycklar med demokrati. Vi använder det som ett slagord utan innehåll. Men om människor använder sig av sin teknologi på rätt sätt kan de återvinna den demokratiska teorin och bygga en makt som kommer från folket.

Mathias Klang

FORSKARE PÅ IT-UNIVERSITETET SOM NYLIGEN DISPUTERA-
DE PÅ AVHANDLINGEN *DISRUPTIVE TECHNOLOGY: EFFECTS OF
TECHNOLOGY REGULATION ON DEMOCRACY*
(WWW.ITUNIV.SE/~KLANG/WEB/THESIS/).